

*Till riksdagen***Nordiska rådets svenska delegations berättelse för rådets tjugoförsta session, första samlingen**

Nordiska rådet höll sin tjugoförsta session den 17—21 februari 1973 i Oslo. Rådet beslöt härvid att på prov dela sessionen, som avbröts den 21 februari 1973 för att fortsätta i Stockholm den 25—27 oktober 1973.

Tjugoåtta rekommendationer till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige respektive Nordiska ministerrådet antogs rörande samarbete på de juridiska, kulturella, socialpolitiska, trafik- och ekonomiska områdena. Vidare godkändes yttranden över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet.

Nordiska rådets svenska delegation får överlämna bifogade berättelse för rådets tjugoförsta sessions första samling jämte en *bilaga* innehållande texten till de antagna rekommendationerna och yttrandena. Delegationen avser att efter tjugoförsta sessionens andra samling avlämna ett tillägg till bifogade berättelse.

Stockholm den 12 april 1973

För Nordiska rådets svenska delegation

JOHANNES ANTONSSON

Christer Jacobson

Berättelse

från Nordiska rådets svenska delegation rörande rådets tjugoförsta session, första samlingen, i Oslo den 17—21 februari 1973

I. Organisation m. m.

Den svenska delegationen bestod vid sessionen av följande *regerings-representanter*:

statsminister Olof Palme,
ministern för utrikes ärendena Krister Wickman,
statsrådet och chefen för industridepartementet Rune Johansson,
statsrådet och chefen för inrikesdepartementet Eric Holmqvist,
statsrådet och chefen för socialdepartementet Sven Aspling,
statsrådet Camilla Odhnoff,
statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet Bengt Norling,
statsrådet Bertil Löfberg,
statsrådet Carl Lidbom,
statsrådet och chefen för utbildningsdepartementet Ingvar Carlsson,
statsrådet och chefen för handelsdepartementet Kjell-Olof Feldt,

och följande *valda medlemmar*:

herrar Arne Geijer i Stockholm,
Antonsson,
Helén,
Adamsson,
Krönmark,
Mellqvist,
Nilsson i Tvärålund,
Johansson i Jönköping,
Mundebo,
Carlsson i Vikmanshyttan,
Palm,
Hammarberg,
Hernelius,
Johansson i Stockholm,
fru Nettelbrandt,
herrar Hermansson,
Sundman samt
fru Skantz som ersättare för herr Bergman

Härjämte var följande suppleanter närvarande under sessionen:

herr Jansson,
fru Håvik,
herr Lindahl,
fru Nilsson i Kristianstad,
herrar Nordstrandh,
Richardson samt
Werner i Tyresö

Den 17 februari ersattes herr Arne Geijer i Stockholm av fru Håvik. Den 19 februari ersattes herr Helén av herr Richardson och herr Nils-son i Tvärålund för återstoden av sessionen av fru Nilsson i Kristianstad. Den 20 februari ersattes herr Adamsson av fru Håvik, herr Helén av herr Richardson samt för återstoden av sessionen herr Hermansson av herr Werner i Tyresö och herr Johansson i Stockholm av herr Jansson.

Delegationen biträdades av sin sekreterare, kanslichef Christer Jacobson, sakkunniga och övrig personal.

Till rådets president valdes vid sessionen stortingsrepresentant Kåre Willoch, Norge, samt till vice presidenter folketingsmand Ib Stetter, Danmark, talman V. J. Sukselainen, Finland, altingsmand Jón Skaftason, Island och riksdagsman Johannes Antonsson, Sverige.

Vid sessionen fördelades rådets medlemmar på fem utskott, juridiska utskottet med 13 medlemmar, kulturutskottet med 17 medlemmar, socialpolitiska utskottet med 13 medlemmar, trafikutskottet med 13 medlemmar och ekonomiska utskottet med 22 medlemmar.

De svenska medlemmarna fördelades på följande sätt:

Juridiska utskottet:

herrar Adamsson,
Hermansson,
Hermelius.

Kulturutskottet:

herrar Bergman,
Johansson i Jönköping,
Mundebo (vice förman),
Sundman.

Socialpolitiska utskottet:

herrar Hammarberg,
Johansson i Stockholm,
Nilsson i Tvärålund.

Trafikutskottet:

herrar Carlsson i Vikmanshyttan,
Mellqvist,
fru Nettelbrandt.

Ekonomiska utskottet:

herrar Antonsson,
Arne Geijer i Stockholm,
Helén,
Krönmark,
Palm (förman).

Ett särskilt utskott med uteslutande uppgift att granska Nordiska kulturfondens förvaltning tillsattes. I utskottet som består av fem med-

lemmar och fem suppleanter omvaldes herr Bergman med herr Antons-son som suppleant.

En informationskommitté med uppgift att bistå presidiet med handhavandet av Nordiska rådets informationsfrågor däri inbegripet utgivningen av tidskriften Nordisk Kontakt tillsattes. I kommittén som består av tio medlemmar invaldes herrar Palm och Sundman.

Regeringsrepresentanterna erhöll generell inbjudan att delta i utskottssammanträdena under sessionen. Av de svenska regeringsrepresentanterna deltog i juridiska utskottet statsråden Holmqvist och Lidbom, i kulturutskottet statsrådet Carlsson samt i ekonomiska utskottet statsrådet Feldt.

II. Behandlade saker

Saklistan för tjugoförsta sessionens första samling (enligt terminologien i rådets arbetsordning benämnes ärendena saker) upptog 39 medlems- och tilläggsförslag med ändringsförslag (A-saker), 1 regeringsförslag (B-sak), 45 berättelser från nordiska samarbetsorgan (C-saker) och 152 meddelanden från regeringarna rörande de av rådets rekommendationer som icke avskrivits som slutbehandlade (D-saker).

I rådet var dessutom anhängiga 18 A-saker, vilkas behandling i utskotten fortsätter. Likaså fortsätter behandlingen av 3 A-saker och 1 B-sak som behandlades vid sessionen.

Beträffande 33 av A-sakerna, 6 av C-sakerna och 10 av D-sakerna förelåg av respektive utskott före sessionen utarbetade och justerade betänkanden. Dessa saker kunde företas till omedelbar behandling i rådets plenum med undantag av 1 A-sak, vilken återförvisades vid sessionen till vederbörande utskott för förnyad behandling. I denna sak liksom i de av utskotten före sessionen ej färdigbehandlade men på saklistan uppförda sakerna avgav utskotten betänkanden under sessionen.

Enligt 22 § arbetsordningen för rådet hade presidiet utarbetat en rapport rörande sin verksamhet under tiden efter rådets närmast föregående session. Dessutom hade sammanställts en rapport om under tiden sedan tjugonde rådssessionen gjorda framsteg i det nordiska samarbetet. Tillsammans med Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet utgjorde de båda rapporterna underlag för en allmän debatt i rådet vid sessionens början, den s.k. generaldebatten; beträffande denna hänvisas till avdelning III nedan. Efter debattens slut lades rapporterna till handlingarna; beträffande berättelsen, se nedan, under olika avsnitt A—E.

Vid tjugoförsta sessionens första samling framställdes och besvarades i rådets plenum sammanlagt 11 frågor (E-saker), vilka samtliga ställts i anslutning till D-saker. Beträffande meddelandena anmäldes att be-

handlingen fortsätter i respektive utskott med undantag för ett meddelande, vilket rådet efter förnyad utskottsbehandling beslöt lägga till handlingarna.

Vid sessionens första samling antogs 28 rekommendationer och 5 yttranden till regeringarna eller Nordiska ministerrådet. Texten till dessa har fogats till berättelsen som bilaga. Då i det följande annat icke angives, har den rekommendation, varom är fråga, antagits enhälligt. Likaså har, då annat icke angivits, samtliga i omröstningen deltagande svenska medlemmar röstat för rekommendationen.

Rekommendationerna, med undantag för dem som riktats till Nordiska ministerrådet, har överlämnats till Sveriges regering den 25 april 1973.

I det följande lämnas en redogörelse för de behandlade sakerna. Det fullständiga materialet finns tryckt i rådsförhandlingarna innefattande bl. a. stenografiska referat av överläggningarna.

A. Saker förberedda av juridiska utskottet

1. Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

Till juridiska utskottet hade hänvisats *berättelse rörande det nordiska samarbetet* överlämnad av Nordiska ministerrådet i vad avsåg berättelsens Kapitel II och X. Behandlingen av berättelsens Kapitel II, som innehåller ett program för det nordiska lagstiftningssamarbetet på olika områden, blev ej avslutad under mötena i Oslo. Utskottet önskade ytterligare överläggningar inom utskottet och med justitieministrarna angående det föreslagna lagstiftningsprogrammet. Utskottet avsåg därför att efter sessionens första samling fortsätta behandlingen av berättelsens Kapitel II.

Under sessionen väcktes av bl. a. herr Hernelius ett medlemsförslag om *nordisk lagstiftningsplan* med hemställan att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att uppdraga åt Nordiska ministerrådet att till Nordiska rådets session 1974 framlägga en långsiktig plan för det nordiska lagstiftningssamarbetet. Förslagsställarna hänvisade bl. a. till Helsingfors-avtalets artiklar om lagstiftningssamarbetet och menade att ministerrådet i det lagstiftningsprogram som presenterats vid sessionen förbigått själva grundlaget för det nordiska rättsliga samarbetet och i stället uppehållit sig vid en rad enskilda lagstiftningsfrågor. Förslagsställarna önskade, att ministerrådet skulle ta upp frågan om det nordiska lagstiftningssamarbetets framtid på längre sikt och sammanställa en plan som kunde innefatta riktlinjer för det närmaste decenniet. Medlemsförslaget kommer att behandlas av utskottet i samband med den fortsatta handläggningen av Kapitel II.

Vad avser Kapitel X, som innehåller en redogörelse för ministerrådets organisatoriska förhållanden, noterade utskottet att i det nu beslu-

tade permanenta ministerrådssekretariatet i Oslo det rättsliga samarbetet skulle handhas av den s. k. samordningsavdelningen. Utskottet fann mot bakgrund av den långa traditionen av samarbete på det juridiska området det anmärkningsvärt att någon särskild avdelning för lagstiftningssamarbetet ej inrättades och såg häri en försvagning av möjligheterna att bevara denna tradition. På utskottets förslag antog rådet ett yttrande rörande Kapitel X i ministerrådets berättelse med hemställan till ministerrådet att i ministerrådets permanenta sekretariat inrätta en särskild avdelning för lagstiftningssamarbetet.

2. Rösträtt och medborgarskap

Finlands regering har väckt ett regeringsförslag om *nordisk kommunal rösträtt och valbarhet* med hemställan om rådets yttrande över Finlands migrantdelegations förslag om en av nationalitet oberoende kommunal rösträtt och valbarhet för nordiska medborgare. Vid utskottets behandling av förslaget framgick att möjligheterna till genomförande av kommunal rösträtt och valbarhet för nordiska medborgare bedömdes olika i de enskilda länderna. Från dansk och svensk sida påpekades att det skulle vara svårt att genomföra en kommunal rösträttsregel för utlänningar omfattande endast nordiska medborgare och man pekade i stället på möjligheterna till förkortning av kvalifikationstiden för naturalisation. Det upplystes att man i Norge arbetar med ett förslag i syfte att öka möjligheten att i större utsträckning bevara rösträtten i hemlandet. Från finsk sida framhölls, att problemet hade aktualiserats av den stadigt stigande rörligheten hos arbetskraften och man ansåg en eventuell förkortning av kvalifikationstiden inte vara en lämplig lösning på problemet. Utskottet ansåg sig ej ha möjlighet att på grundval av föreliggande material ta slutlig ställning till förslaget. Utskottet anmälde för rådet att behandlingen av regeringsförslaget fortsatte och att utskottet eftersträvade att slutföra denna till 21:a sessionens andra samling.

I ett medlemsförslag om *nordisk utlänningslagstiftning*, väckt av bl. a. herrar Adamsson och Mundebo, hade hemställts att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna att genomföra det förslag som framlagts i betänkandet *Nordisk utlänningspolitik och nordisk utlänningslagstiftning* (NU 1970: 16). I betänkandet föreslogs harmonisering av den nordiska utlänningslagstiftningen på en rad punkter bl. a. rörande tillståndsgivning vid inresa, avvisning, utvisning och klagorätten. Vidare framhölls i betänkandet att även om det för närvarande saknades förutsättningar för en gemensam nordisk utlänningspolitik, härigenom icke uteslöts att varje land eftersträvade att följa gemensamma riktlinjer på detta område. Enligt förslagsställarna måste målsättningen vara, att utlänningar som lagligen inkommit i ett nordiskt land skulle kunna röra sig fritt inom Norden på samma sätt som där hemmahö-

rande nordiska medborgare och vara underkastade i princip samma regler oavsett i vilket land de uppehöll sig.

Utskottet noterade, att den danska anslutningen till EG medför ändringar i den danska utlänningslagstiftningen av hänsyn till gemenskapens regler om arbetskraftens fria rörlighet, fri etableringsrätt och fritt utbyte av tjänster. Betydelsen härav i relation till den nordiska passkontrollöverenskommelsen av 1957 hade dryftats på nordiska ämbetsmannamöten, varvid enighet uppnåts om en tilläggsöverenskommelse till passkontrollöverenskommelsen enligt vilken Danmark kan avvika från passkontrollöverenskommelsens regler om inresa och uppehåll i den omfattning som gemenskapens regler nödvändiggör detta. Som motprestation åtar sig Danmark att från övriga nordiska länder ta tillbaka utlännningar, som i kraft av gemenskapens regler inrest i det nordiska passområdet via Danmark. Tilläggsöverenskommelsen väntas träda i kraft den 1 juli 1973. Utskottet framhöll att tilläggsöverenskommelsen inte skulle medföra ändringar av väsentlig betydelse för det nordiska passområdet såsom detta fungerar. Utskottet konstaterade även att förutsättningar för att skapa en gemensam nordisk utlänningspolitik ej förelåg. De enskilda ländernas ut- och invandringsproblem var alltför olikartade för att möjliggöra en total samordning. De hittillsvarande strävandena att uppställa gemensamma riktlinjer för utlänningspolitiken borde emellertid intensifieras. En förutsättning härför var genomförande av likartade regler på utlänningslagstiftningens område. Utskottet tillstyrkte därför att de i betänkandet NU 1970: 16 framlagda förslagen realiserades.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 10) med hemställan till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige att genomföra en utlänningslagstiftning i huvudsaklig överensstämmelse med de förslag som ingår i betänkandet om nordisk utlänningspolitik och utlänningslagstiftning (NU 1970: 16) samt att noga undersöka möjligheterna för en ytterligare samordning av utlänningspolitiken. Rekommendationen antogs med 47 röster mot 1.

Med anledning av meddelanden om rekommendationerna nr 6/1970 angående *lagstiftningen beträffande medborgarskap för barn* och nr 7/1970 angående *jämlikhet vid naturalisation* hade fråga ställts till regeringarna huruvida dessa var inställda på att söka ändra reglerna om barns medborgarskap och om naturalisation i överensstämmelse med dessa rekommendationer. Av svaret framgick att den arbetsgrupp som regeringarna tillsatt hade enats om att först utreda frågan om barns medborgarskap, vilket ansågs ha det största intresset för alla länderna. Regeringarna var helt ense om att utredningarna borde fortsätta och de två ärendena behandlas i enlighet med rådets rekommendationer.

3. Äktenskapslagstiftning

Stort intresse har alltsedan 1969 knutits till ett medlemsförslag om *nordisk äktenskapsrätt*, väckt av bl. a. fru Segerstedt Wiberg. I förslaget hemställdes att rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att eftersträva fortsatt likformighet i ländernas äktenskapslagstiftning på så sätt att behövliga revisioner sker i nära samarbete och med enhetlighetens bevarande. Förslaget hade väckts mot bakgrund av att i Sverige sakkunniga tillkallats för att verkställa en utredning angående den familjerättsliga lagstiftningen och en motsvarande utredning aviserats i Danmark. Förslagsställarna uttalade farhågor för att den enhetlighet som uppnåtts på äktenskapslagstiftningens område i de nordiska länderna ej längre skulle kunna bibehållas.

Utskottet hade under sin tidigare behandling av förslaget noterat att kommittéer angående familjerättslagstiftningen, särskilt äktenskapslagstiftningen, hade tillsatts eller skulle tillsättas i Danmark, Finland och Sverige, att från norsk sida arbetet skulle följas med en observatör samt att kommittéarbetet skulle ske i nära samarbete. Utskottet hade därför beslutat avvakta resultatet av kommittéernas arbete.

Utskottet tog upp förslaget för slutlig behandling vid sitt januari-möte 1973 trots att de danska och finländska betänkandena ännu ej avgivits. I betänkandet hemställde utskottet att rådet skulle rekommendera regeringarna att sträva efter en utbyggnad av den ensartade nordiska äktenskapslagstiftningen och att undersöka alla möjligheter att finna en gemensam tillfredsställande lösning. En minoritet (herrar Adamsson och Hermansson) hade i en reservation föreslagit en rekommendation till regeringarna att i det fortsatta arbetet på äktenskapsrättens område, särskilt vad avser äktenskapets ekonomiska rättsverkningar, sträva efter att uppnå så stor rättslikhet som möjligt. Efter hemställan från rådets socialdemokratiska representanter beslöt rådet vid sessionen att återförvisa förslaget till förnyad behandling i utskottet. Enighet kunde emellertid ej uppnås i utskottet. Utskottets majoritet fasthöll vid betänkandet från januarimötet inklusive motiveringen för sitt ställningstagande. Utskottsmajoriteten framhöll där bl. a., att det enligt utskottets uppfattning svårligen kan förenas med Helsingforsöverenskommelsens klara målsättning att man i ett enskilt land ensidigt söker genomföra principiella ändringar av äktenskapslagstiftningen, som genom många år har ansetts som en av de väsentligaste delarna i den nordiska rättsgemenskapen. Det noterades att i det svenska delbetänkandet så gott som helt saknades hänsynstagande till den nordiska rättsenheten på området i fråga. De mycket detaljerade direktiven till den svenska kommittén omöjliggjorde nästan också förhandlingar om lagbestämmelsernas utformning. Enligt utskottsmajoriteten borde det företas en längre gående undersökning av möjligheterna att bevara

rättsenheten innan man framlade lagförslag i något av de nordiska länderna.

En minoritet i utskottet (bl. a. herr Adamsson) (reservation nr 1) föreslog en rekommendation av samma lydelse som majoriteten men med en annan motivering, vari utskottet med beklagande konstaterar att den översyn av äktenskapslagstiftningen som pågår i de nordiska länderna för närvarande inte synes kunna leda till enhetliga regler om äktenskapets ingående och upplösning. Alla ansträngningar borde göras för att i framtiden knyta samman rättsenheten på detta område. De praktiska olägenheter för de nordiska ländernas medborgare som kunde vållas av skilda rättsregler borde överbryggas genom ändringar i den nordiska familjerättskonventionen. I fråga om äktenskapets ekonomiska rättsverkningar torde redan föreligga betydligt större möjligheter att finna samlande lösningar som kunde godtas av alla de nordiska länderna ungefär samtidigt. Därför hälsades med tillfredsställelse att samarbetet fortsätter på detta område, där det ansågs naturligt att eftersträva största möjliga rättslikhet.

En annan minoritet inom utskottet (bl. a. herr Hermansson) (reservation nr 2) föreslog en rekommendation till regeringarna att snarast möjligt genomföra ensartade lagar om samlevnadsförhållanden, varvid medborgarnas fria rätt att bilda familjer efter sin egen önskan och i de former de själva valt och att åter fritt upplösa dessa säkrades mot varje form av diskriminering och fördömande och endast begränsades av hänsynen att skydda den enskilde individen mot utnyttjande.

Utskottets förslag till betänkande och reservationerna gav anledning till en omfattande debatt i plenarförsamlingen. Då utskottets förslag och reservationen nr 1 hade identiskt utformade rekommendationsförslag, fanns ej möjlighet att ställa dem mot varandra i en omröstning. Vid den omröstning som följde röstade 54 medlemmar för utskottets rekommendationsförslag, medan 9 medlemmar röstade för reservation nr 2. Vid den slutliga omröstningen röstade 55 medlemmar (bl. a. herrar Adamsson, Antonsson, Carlsson i Vikmanshyttan, Hammarberg, Hclén, Hernelius, Johansson i Jönköping, Krönmark, Mellqvist, Mundebo, fru Nettelbrandt, fru Nilsson i Kristianstad, herr Palm, fru Skantz samt herr Sundman) för utskottets förslag medan 8 medlemmar (bl. a. herr Werner i Tyresö) röstade för reservation nr 2. Rådet antog således en rekommendation (nr 22) till regeringarna att sträva efter en utbyggnad av den ensartade nordiska äktenskapslagstiftningen och att undersöka alla möjligheter att finna en gemensam tillfredsställande lösning.

4. Näringslagstiftning

Inom patentområdet förelåg tre förslag som utskottet behandlade i ett sammanhang. I ett medlemsförslag om *fortsatt nordiskt patentsamarbete* föreslogs en rekommendation till regeringarna att undersöka möjlig-

heterna hur det nordiska samarbetet på patentområdet på bästa möjliga sätt kunde samordnas med de principer som lagts till grund för andra länders patentlagstiftning. Som ett led i undersökningen borde ingå möjligheterna för en nordisk tillslutning till BIRPI-planen, däribland också möjligheten att upprätta ett gemensamt nordiskt nyhetsprövningsinstitut som kunde erkännas som jämställt med instituten i Washington, Haag, München, Moskva och Tokyo. I ett ändringsförslag om *fortsatt nordiskt patentsamarbete*, väckt av bl. a. herr Johansson i Jönköping, föreslogs att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att snarast sätta de nordiska patentlagarnas 3 kapitel i kraft. I ett medlemsförslag om *nordiskt patentråd*, väckt av bl. a. herr Holmberg, föreslogs att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att inrätta ett nordiskt patentråd enligt förslagen i betänkandet (NU 1968: 1), dock med de modifikationer som Nordek-planerna föranledde, t. ex. beträffande patentrådets tillsättande av en blivande nordiskt ministerkommitté, införandet av gemensamma nordiska tjänstemannaregler för de anställda osv.

Utskottet noterade, att nya patentlagar trätt i kraft i Danmark, Finland, Norge och Sverige den 1 januari 1968. Utskottet konstaterade med beklagande att lagarnas kapitel 3 om nordiska patentansökningar vilket avsåg att skapa ett gemensamt nordiskt administrativt samarbete, ej kunde sättas i kraft. Orsaken härtill var, att den internationella utvecklingen kommit ikapp den nordiska lösningen och gjort denna överflödigt.

Internationellt finns tre olika konventioner på området. Den världsomspännande s. k. PCT-planen, som tillträtts av alla nordiska länder utom Island, bygger på tanken att varje land skall handha administrationen av patentansökningar men samarbeta med andra länder genom en rad centraliserade patentverk där nyhetsgranskning skall företas och varifrån eventuellt bistånd kan ges till nationella patentinstitut. Det europeiska systemet bygger på två konventioner. Vid utarbetandet av förslaget till den första, s. k. yttre konventionen, deltog bl. a. Danmark, Finland, Norge och Sverige. Denna konvention väntas bli antagen under hösten 1973 och innebär ett system som i viss mån påminner om den nordiska lösningen i patentlagarnas kapitel 3. Den andra europeiska konventionen skall endast omfatta de länder som är medlemmar av EG och innebär gemensamt patentsystem genom att även de materiella reglerna blir ensartade.

Utskottet rekommenderade, att den nära kontakten mellan de nordiska länderna fortsätter i de internationella överläggningarna. Den omständighet att Danmark blivit medlem i EG behövde enligt utskottets uppfattning ej innebära att det för närvarande uppstod någon djupgående olikhet mellan de nordiska länderna på detta område.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 11), vari rådet rekommenderar regeringarna att under arbetet med de europeiska patentkonventionerna och genomförandet av PCT-planen fortsätta samarbetet och upprätthålla den ömsesidiga orienteringen om utvecklingen på patentområdet för att i vidast möjliga utsträckning bevara den ensartade nordiska patentlagstiftningen. Rekommendationen antogs med 48 röster mot 3.

I ett medlemsförslag om *revision av den nordiska köp- och avtalslagstiftningen* hade bl. a. herr Hernelius hemställt, att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att inleda ett utredningsarbete syftande till att bibehålla den nordiska rättsenheten på köp- och avtalsrättens centrala områden och att därvid inom denna lagstiftnings ram tillgodose behovet av regler som skyddade köparen/konsumenten i rimlig omfattning.

Utskottet konstaterade, att på flera av de områden som köp- och avtalslagarna omfattade, pågick arbete med lagändringar i de nordiska länderna och att respektive sakkunnigkommittéer och experter hade nära kontakt med varandra. Utskottet var enigt med justitieministrarna att grundval för ett allmänt utredningsarbete vid sidan av de undersökningar som redan företogs på olika områden inte förelåg. Utskottet förmodade dock att medlemsförslaget bidragit till att de ansvariga instanserna i högre grad blivit klara över betydelsen av upprätthållandet av den nordiska rättsenheten på detta område. Utskottet påpekade också att det långsiktiga lagstiftningsprogram som nu framlagts av ministerrådet även omfattade köp- och avtalslagstiftningen. Vidare hade justitieministrarna upplyst att harmoniseringen av lagstiftningen inom EG enligt föreliggande planer inte berörde den nordiska köp- och avtalslagstiftningen och att en eventuell dansk ratifikation av Haagkonventionen av 1964 om en internationell köp- och avtalslagstiftning skulle kunna ske med det förbehållet att den gällande gemensamma lagstiftningen skulle upprätthållas för de nordiska ländernas vidkommande. På förslag av utskottet beslöt rådet att icke företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Av meddelandena om rekommendation nr 32/1962 angående *revision av kommissionslagstiftningen* framgick att i Danmark, Finland, Norge och Sverige utarbetats ensartade betänkanden om revision av lagstiftningen om kommission, handelsagentur och handelsresande. Utskottet ansåg därmed att rekommendationens syfte uppnåts. På utskottets förslag ansåg rådet rekommendationen för sin del slutbehandlad.

5. Same- och renbetesfrågor

I ett tilläggsförslag om *ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige* hade herr Osvald redan år 1962 föreslagit att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att i samråd med

samernas organisationer träffa överenskommelse om en ny renbeteskonvention. Utskottet noterade att en ny renbeteskonvention utarbetats och trätt i kraft den 1 maj 1972, vilken bl. a. innebär att renar från svenska samebyar under viss begränsad tid har rätt att beta i Norge. Motsvarande rättighet gäller även för norska samers renar i Sverige. Utskottet hade hållit sig orienterat om de förhandlingar som förts inom den svensk-norska kommissionen för att utreda spörsmål som sammanhänger med den svensk-norska renskötseln och senare mellan regeringarna och ej funnit anledning för rådet att vidta åtgärder så länge förhandlingarna förlöpte tillfredsställande. Utskottet hade ej heller velat hemställa att rådet skulle avskriva tilläggsförslaget, då saken hade nära samband med andra problem för samerna som rådet behandlat. Då en ny renbeteskonvention nu ingåtts hade tilläggsförslaget ej längre någon aktualitet. På utskottets förslag beslöt rådet att icke företa sig något i anledning av tilläggsförslaget.

Med anledning av meddelandet om rekommendation nr 5/1972 angående *stöd till samerna* hade herr Hermansson ställt fråga till Finlands, Norges och Sveriges regeringar angående vilka initiativ regeringarna avsåg att ta för att stödja samerna i enlighet med ifrågavarande rekommendation. Av svaret framgick att Nordiska sameinstitutet prioriterats starkt, en prioritering som även gjorts från samernas egen sida. Genom att efterkomma detta önskemål från samerna hade man sökt ta första steget att realisera de önskemål som framfördes i rekommendationen.

6. Övrigt

Av meddelandet om rekommendation nr 13/1967 angående *gemensamma regler för förvärv av lösöre i god tro* framgick att man i ländernas departement arbetat för att tillmötesgå rekommendationen men att näringslivet och konsumentorganisationerna i Danmark ej förordade en lagstiftning i enlighet med förslaget. Utskottet hade vid ett möte med justitieministrarna i december 1972 kommit till enighet om att en gemensam nordisk lagstiftning inte kunde realiseras under de närmaste åren. På utskottets förslag ansåg rådet rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Av meddelandena om rekommendation nr 31/1968 angående *revision av den internationella oljeskyddskonventionen* framgick att en rad ändringar vidtagits i den internationella konventionen av år 1954 för undvikande av havets förorening med olja. Härigenom hade i realiteten genomförts totalt förbud mot uttömning av olja i havet samt skapats möjlighet till effektiv kontroll av efterlevnaden av konventionen. De nordiska länderna hade ratificerat ändringarna i konventionen och deltog aktivt i det internationella arbetet på en ny internationell konvention till förebyggande av havsförorening från fartyg innefattande

även andra skadliga ämnen än olja. Utskottet fann sålunda att rekommendationens syfte på väsentliga punkter uppfyllts. Utskottet framhöll dock särskilt att utskottet icke härmed menade att föroreningsproblemen i samband med oljeutsläpp i havet var lösta. På utskottets förslag ansåg rådet rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

Utskottet noterade av meddelandet om rekommendation nr 4/1968 angående *upprättandet av en naturpark för de stora rovdjurens bevarande* att i regionplaneringen numera miljövårds- och naturvårdssynpunkter inklusive rovdjurens bevarande i allt större utsträckning beaktades, och att det ej ansågs realistiskt att upprätta djur- eller nationalparker. På förslag av utskottet ansåg rådet rekommendationen för sin del slutbehandlad.

B. Saker förberedda av kulturutskottet

1. Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

Till kulturutskottet hade hänvisats det kapitel i *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet* som gällde kultursamarbetet mellan de nordiska länderna.

I sitt betänkande över berättelsen uppmärksammade utskottet beträffande *kultursamarbetets organisation* efter kulturavtalets ikraftträdande, att de rådgivande kommittéerna för utbildning, forskning och allmänkulturell verksamhet åtminstone tills vidare inte synes ha fått sin ställning helt stabiliserad. Utskottet nämnde i sammanhanget särskilt den roll som garanti för nära och goda kontakter mellan kulturavtalets organ och de aktiva kulturarbetarna på respektive fält, som hade förutsatts som en av de rådgivande kommittéernas huvuduppgifter. Utskottet meddelade sin avsikt att eventuellt ta upp denna fråga till behandling, sedan tillräckliga erfarenheter av kommittéernas verksamhet vunnits.

Enligt beslut av presidiet företräder kulturutskottet Nordiska rådet i de överläggningar med kultur- och undervisningsministrarna som på basis av kulturavtalet skall föras rörande utformningen av de nordiska kulturbudgeterna. I sitt betänkande underströk utskottet, liksom tidigare vid de gemensamma mötena med Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna), sin vilja att komma in i behandlingen såväl av de årliga budgeterna som av handlingsplaner på längre sikt i ett så tidigt skede, att reella påverkningsmöjligheter föreligger. Utskottet nämnde härvid särskilt det långsiktigsprogram för kultursamarbetet, vars beredning nyligen har inletts inom regeringsorganen.

Ett avsnitt av ministerrådets berättelse redogjorde för *kultursamarbetet under år 1972*. Utskottet uttalade sin förståelse för att det första året efter kulturavtalets ikraftträdande huvudsakligen hade ägnats åt

inventering och systematisering av det existerande kultursamarbetet och åt planering av kommande samarbetsuppgifter.

Den viktigaste delen av ministerrådets berättelse som behandlades av kulturutskottet utgjordes av ett kortfattat handlingsprogram för kultursamarbetet för treårsperioden 1973—1975. Vid behandlingen av detta handlingsprogram beaktade kulturutskottet också det utförligare dokument "Planer för kultursamarbetet för åren 1973—1975" (NU 1972: 8), som ministerrådet i princip hade godtagit som underlag för det fortsatta planeringsarbetet. I sitt betänkande underströk utskottet att man snarast möjligt bör förverkliga de planer som uppgjorts och efterlyste för framtiden en högre grad av konkretisering beträffande innehållet i de projekt som presenteras.

I anledning av att ministerrådet beslutat ge finansiellt stöd åt ett sociologiskt forskningsprojekt, det s. k. fyrstadsprojektet, vilket ansluter sig till en större undersökning som initierats av Europarådet, tog utskottet i sitt betänkande upp den principiella frågan, huruvida man över den nordiska kulturbudgeten bör finansiera i internationella samarbetsorgan väckta samarbetsprojekt. Mot bakgrund av att kulturutskottet tidigare bedömt det aktuella fyrstadsprojektet som ur nordisk samarbetsynpunkt föga givande, uttalade utskottet som sin åsikt, att dylika projekt bör värderas i sitt eget sammanhang och icke i konkurrens med anslag för det nordiska kultursamarbetet.

Utskottet fäste även i sitt betänkande rådets uppmärksamhet på att olika tolkningar beträffande omfattningen av kompetensområdet för kulturavtalets organ kan komma att uppstå. Den direkta anledningen till detta påpekande var att den under år 1972 grundade nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling inte hade ansetts tillhöra det av kulturavtalet täckta samarbetsfältet, eftersom fonden avses stödja utvecklingsarbete och icke egentlig forskning.

Utskottet beslöt även att föreslå rådet att särskilt yttra sig till förmån för en betydande ökning av Nordiska kulturfondens årliga anslag, som under ett antal år oförändrat varit 5 miljoner DKr. Utskottets förslag bifölls och rådet beslöt godkänna ett yttrande till förmån för en betydande ökning av de medel som årligen disponeras av Nordiska kulturfonden för utdelning.

Utskottet anmälde samtidigt för rådet att behandlingen av kulturavsnittet i ministerrådets berättelse kommer att fortsätta inom utskottet efter sessionens samling i Oslo.

Vid ett gemensamt möte i augusti 1972 mellan kulturutskottet och Nordiska ministerrådet (kultur- och undervisningsministrarna) hade utskottet framlagt sina önskemål beträffande den konkreta utformningen av det treåriga handlingsprogrammet för kultursamarbetet. Dessa synpunkter hade även i stor utsträckning beaktats av ministerrådet, särskilt i den ovannämnda mera omfattande versionen av handlingsprogrammet

(”Planer för kultursamarbetet för åren 1973—1975”). Med hänsyn till detta och emedan utskottet vid de kontinuerliga kontakterna med ministerrådet bör ha möjlighet att även framdeles påverka den fortsatta planeringen av kultursamarbetet, inskränkte sig utskottet i sitt betänkande om kulturavsnittet i ministerrådets berättelse till att endast beröra de mest centrala konkreta samarbetsprojekten. Ställningstagandena i fråga om dessa redovisas nedan under respektive sakområde.

2. Utbildningssamarbete

I sitt betänkande över kulturavsnittet i ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet framhöll kulturutskottet att arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna med rätta intar platsen som det dominerande samarbetsprojektet på utbildningens område för närvarande. Utskottets bedömning sammanföll härvidlag med ministerrådets.

I ett medlemsförslag om *arbetet på harmonisering av de nordiska läroplanerna*, väckt av bl. a. herrar Hernelius och Krönmark, hade hemställts att rådet ville rekommendera Nordiska ministerrådet att instruera Sekretariatet för nordiskt kulturellt samarbete att under det pågående harmoniseringsarbetet inrikta sig på en ordning, enligt vilken alla elever i Norden skulle bibringas kunskaper i de centrala läroämnena på en så hög nivå som erfordras med hänsyn till de uppgifter de kommer att möta i ett expanderande samhälle. Förslagsställarna hade därvid särskilt nämnt behovet av goda färdigheter i åtminstone ett främmande språk. Utskottet fann för sin del att det arbete som utförs av styrningsgruppen för läroplansharmoniseringen tillfredsställer de krav som i detta avseende kan ställas. En slutlig ramplan för bl. a. undervisningen i engelska kommer att föreligga våren 1973 och arbete på harmonisering av läroplanerna i ett andra främmande språk kommer att inledas inom kort. Utskottet fann därför inte skäl att föreslå någon rekommendation med det föreslagna innehållet. På utskottets förslag beslöt rådet att inte företaga sig något med anledning av medlemsförslaget.

I anslutning till meddelande från ministerrådet angående rekommendation nr 14/1969 om *effektiviserad trafikfostran* hade en fråga ställts till ministerrådet om anledningen till att samarbetet om trafikundervisningen inte synes ha avancerat och rörande ministerrådets planer för att driva denna samarbetsfråga framåt. Av ministerrådets svar på frågan och den replikväxling som följde framgick, att någon plan för att utveckla samarbetet om trafikundervisning för närvarande inte är att vänta, men att frågan om samproduktion av läromedel för trafikundervisningen skulle tas upp vid den helhetsvärdering av läromedelssamarbetet som utlovats i ministerrådets handlingsplaner. Utskottet avser att till rådets andra samling avge betänkande om meddelandet.

Ett medlemsförslag om *samplanering av utbyggnaden av universitet*

och högskolor i Norden hade väckts av bl. a. herr Mundebo med hemställan till rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna för en gemensam planering av universitetsutbyggnaden i hela Norden i syfte att uppnå en mer långtgående integration på den högre utbildningens område. Förslagsställarna hade ansett att en samplanering kunde medföra bl. a. bättre tillgodoseende av utbildningsbehoven på specialiserade fackområden och i särskilda regioner samt rationellare utnyttjande av de samlade utbildningsresurserna. Utskottet framhöll för sin del att medlemsförslaget låg i linje med de målsättningar som i Helsingfors-avtalet och det nordiska kulturavtalet har uppställts för samarbetet beträffande utbyggnaden av universitets- och högskoleväsendet. Även de regionalpolitiska motiveringar som förslagsställarna hade anfört står i god överensstämmelse med de intentioner som Nordiska rådet tidigare i olika sammanhang har gett uttryck för. Däremot ansåg utskottet att tidpunkten för en särskild utredning av dessa frågor för närvarande inte är den lämpligaste. Innan en utredning företas, borde resultaten av det samarbete som inletts mellan de planerande organen för universitets- och högskoleväsendet i de nordiska länderna avväktas.

Utskottet föreslog därför en rekommendation till Nordiska ministerrådet att vid utbyggnaden av det nordiska kultursamarbetet ge hög prioritet åt åtgärder för att åstadkomma en gemensam planering av universitets- och högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten. Rådet antog en rekommendation i enlighet med utskottets förslag (nr 17) med 53 röster mot 1.

Frågan om *högre skoglig utbildning* hade tagits upp av bl. a. herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Mundebo i ett medlemsförslag, vari hemställdes att rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att verka för en ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning. Utskottet ansåg att behovet av nordiskt samarbete på området har ökat och att tidpunkten för en utredning av förutsättningarna för fastare samarbete för närvarande är lämplig framför allt beträffande utbildningen efter grundexamen och forskningen. En längre gående integrering av den högre grundutbildningen ansågs sannolikt vara förknippad med betydande svårigheter.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 18) till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

Frågan om *samarbete rörande högre lantbruksundervisning och forskning* behandlades också av utskottet med anledning av ett med-

lemsförslag, väckt av bl. a. herrar Carlsson i Vikmanshyttan, Mundebo, Nilsson i Tvärålund och Sundman samt fru Nilsson i Kristianstad. I förslaget hemställdes att rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna på området. En utredning av möjligheterna att utveckla samarbetet på detta område kunde enligt utskottets mening utföras av något av de redan existerande samarbetsorganen inom denna sektor, särskilt som vissa av dessa förklarat sig beredda att utföra eller medverka vid en sådan utredning. För grundutbildningens del förordade utskottet ett fastare samarbete, bl. a. systematiskt utbyte av erfarenheter och samproduktion av läromedel.

Rådet antog i överensstämmelse med utskottets förslag en rekommendation (nr 19) till regeringarna i Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna.

Vid sessionen aktualiserades även en tredje sektor inom den högre utbildningen, nämligen fiskeriundervisningen. I anslutning till meddelande från Nordiska ministerrådet angående rekommendation nr 29/1965 om *högre fiskeriutbildning* ställdes sålunda fråga till ministerrådet om vilka åtgärder som avsågs vidtagas för att ge studenter och forskare från andra nordiska länder möjlighet att erhålla undervisning och bedriva forskning vid den nygrundade norska fiskerihögskolan. I ministerrådets svar utlovades snabb kontakt med styrelsen för fiskerihögskolan i syfte att sammankalla ett möte för intresserade myndigheter i de övriga nordiska länderna, där dessa skulle orienteras om högskolans studieutbud och där samarbetsmöjligheterna skulle dryftas. Utskottet avsåg fortsätta behandlingen av ärendet inom utskottet efter sessionens första samling.

Herr Palm hade riktat en fråga till Nordiska ministerrådet rörande behandlingen av rekommendation nr 14/1972 angående *utgivande av en nordisk historia*. Ministerrådet meddelade att saken skulle tas upp i mars 1973 inom den rådgivande kommittén för utbildning och därefter inplaceras i prioritetsordning i förhållande till andra samarbetsprojekt. Utskottet avsåg fortsätta behandlingen av ärendet efter sessionens första samling.

I sitt betänkande över kulturavsnittet i *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet* fann utskottet skäl att framhålla behovet av användbara normer för evaluering av skolbetyg, tentamensfordringar och examensfordringar i de olika nordiska länderna. Denna fråga hade fått ökad betydelse inte minst på grund av den ökade flyttingen mellan länderna i Norden. Den hade också aktualiserats i samband med behandlingen av det tidigare omtalade medlemsförslaget om

samarbete i fråga om högre lantbruksundervisning och forskning. Utskottet underströk även att åtgärder borde vidtagas för att åstadkomma samarbete om framställning av läromedel för alla utbildningsnivåer.

3. *Forskningssamarbete*

Som tidigare omtalats, tog kulturutskottet i sitt betänkande över *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet* ställning till de viktigaste konkreta samarbetsprojekten i handlingsprogrammet för kultursamarbetet 1973—1975. Inom forskningssektorn var utskottet och ministerrådet vid de gemensamma mötena under år 1972 eniga om att verksamheten inom Nordiska sommarskolan för forskarutbildning borde utvidgas. Utskottet framhöll nu som en konsekvens härav att sommarskolan borde få väsentligt förstärkta ekonomiska resurser. Utskottet underströk även att forskningssamarbetet mellan de nordiska länderna i högre grad än tidigare borde inriktas på samhällsvetenskaplig forskning och på forskning rörande den nordiska miljön i vid bemärkelse. Även i fråga om dokumentationssamarbetet förordade utskottet expansion i riktning mot den samhällsvetenskapliga sektorn.

Ovannämnda vid sessionen antagna rekommendationer nr 18 och 19 om samarbete i fråga om *högre skoglig utbildning* och *högre lantbruksundervisning* syftar båda till samarbete också beträffande forskning på respektive område.

Ytterligare två medlemsförslag om forskningssamarbete hade väckts. Det ena av dessa åsyftade *inrättande av ett nordiskt institut för ikonografi*. I förslaget hemställdes att rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att undersöka möjligheterna för att upprätta ett nordiskt ikonografiskt institut. I sitt betänkande över medlemsförslaget framhöll utskottet, att det med positivt intresse hade noterat framväxten av ett organiserat nordiskt samarbete inom nämnda forskningsgren och att tillkomsten av ett särskilt institut säkerligen skulle innebära en kraftig stimulans för detta samarbete. Utskottet uttalade emellertid att förslaget måste ställas i relation till behovet av nordiska forskningsinstitutioner på andra, mindre specialiserade områden. Utskottet menade att även andra sätt att utveckla det inledda samarbetet på ikonografins område borde övervägas. En undersökning borde företagas inom ramen för Nordiska kultursekretariatets verksamhet.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 16) till Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla det nordiska samarbetet på ikonografins område.

I det andra medlemsförslaget om *inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC)*, väckt av bl. a. herrar Mundebo och Sundman, hade hemställts om en rekommendation till Nordiska ministerrådet att ställa erforderliga medel till förfogande för inrättande av ett nordiskt acceleratorcentrum (NORDAC). Detta skulle inrättas på Risø i Dan-

mark i nära anslutning till NORDITA och Niels Bohr-institutet. Med anledning av att remissbehandlingen ej slutförts anmälde utskottet för rådet att behandlingen av medlemsförslaget fortsätter i utskottet efter sessionens första samling. I sammanhanget kan nämnas att regeringsorganen på kulturavtalets område för sin del behandlat ett samarbetsförslag med samma innehåll.

Ministerrådet hade under år 1972 fattat beslut om att inrätta ett *vulkanologiskt institut i Island*. Åtgärder för att förverkliga beslutet hade även inletts. På utskottets förslag beslöt därför rådet att anse rekommendationen nr 30/1968 angående vulkanologiskt institut i Island, vilken låg till grund för beslutet, för rådets del slutbehandlad.

4. *Allmänkulturellt samarbete*

Den samarbetsfråga inom kulturområdet som tilldrog sig den största uppmärksamheten vid sessionen var spørsmålet om *utvecklande av det nordiska televisionssamarbetet*. Under år 1972 hade ett omfattande utredningsmaterial om saken färdigställts dels på uppdrag av radiobolagen dels av en arbetsgrupp under ministerrådet. Den sistnämnda utredningen hade som utgångspunkt Nordiska rådets rekommendation nr 6/1972 om utbyggt nordiskt TV-samarbete. Ministerrådet hade i december 1972 på basis av dessa utredningar beslutat att vid utbyggnad av det nordiska televisionssamarbetet ge högsta prioritet åt överföring av grannländernas TV-program, varvid den tekniska utbyggnaden skulle baseras på en kombination av traditionell eterdistribution och kabelspridning. Detta beslut ingick i handlingsprogrammet för kultursamarbetet i ministerrådets berättelse.

Utskottet hade bedömt frågan om vidgat televisionssamarbete mellan de nordiska länderna som den mest angelägna samarbetsuppgiften inom kultursektorn för närvarande. I anledning av detta hade ett särskilt medlemsförslag om *ökat nordiskt TV-samarbete* väckts med flertalet utskottsmedlemmar som undertecknare. Från svensk sida fanns bland förslagsställarna herrar Häll, Jonsson i Husum, Mundebo och Sundman. Vid sessionen avgav utskottet sitt betänkande om medlemsförslaget, varvid förslagets rekommendationstext oförändrad bibehölls. Utskottets förslag till rekommendation om ökat nordiskt TV-samarbete antogs av rådet med 49 röster mot 1. 6 medlemmar avstod från att rösta.

I rekommendationen (nr 15) uppmanas Nordiska ministerrådet att skyndsamt 1) vidtaga åtgärder för att öka sebarheten av grannländernas TV-program i de nordiska länderna, 2) vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk produktion och distribution av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål, 3) utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden, 4) vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter

när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning, 5) vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna samt 6) i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

Fyra av utskottets medlemmar hade på två punkter velat ha en annan formulering av texten i ovan nämnda rekommendation. Åsiktsskillnaden gällde dels punkt 2) om samnordisk distribution och produktion av TV-program, där minoriteten (bl. a. herr Johansson i Jönköping och fru Skantz) inom utskottet inte hade velat rekommendera direkta åtgärder utan en utredning och ett övervägande av möjligheterna att utbygga verksamheten och ett övervägande av ändamålsenligheten av att inrätta en särskild nordisk TV-institution, dels punkt 3) om utbyggnad av kabel-TV, beträffande vilken minoriteten velat understryka, att utbyggnaden av kabel-TV-verksamheten bör ske under samhällelig kontroll. Utskottsminoriteten inlämnade inte någon formell reservation mot utskottets betänkande, utan nöjde sig med att i utskottets protokoll anteckna avvikande mening och vid plenardebatten om frågan framföra ovan nämnda synpunkter.

Då den vid sessionen antagna rekommendationen om *ökat nordiskt TV-samarbete* samtidigt som den uttryckte rådets målsättningar för det nordiska televisionssamarbetet även utgjorde en sammanfattning av de fortfarande aktuella delarna av tre äldre rådsrekommendationer om TV-samarbetet (rekommendationerna nr 12/1967, 29/1970 och 16/1972), föreslog utskottet att rådet skulle avskriva dessa rekommendationer. Däremot föreslog utskottet att rådet skulle låta rekommendationen nr 20/1971 om *utbyggt TV-samarbete mellan Finland och Sverige* kvarstå bland anhängiga rekommendationer med tanke på den betydelse som bör tillmätas de språkliga minoriteternas behov av fullgott televisionsutbud på modersmålet. Rådet biföll utskottets förslag och ansåg rekommendationerna nr 12/1967, 29/1970 och 16/1972 för sin del slutbehandlade.

Ett medlemsförslag om *stöd till den färöiska litteraturen* hade väckts av bl. a. herr Sundman. I förslaget hemställdes att rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till den färöiska litteraturen. Utskottet beslöt, bl. a. med hänsyn till den enhälliga uppslutning förslaget hade rönt bland remissinstanserna, tillstyrka förslaget. Stödet skulle utgå bl. a. till litteraturutgivning, översättningsverksamhet och till bekostande av de färöiska författarnas medverkan i det nordiska författarsamarbetet.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 20) till

Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp till stöd i olika former till färöisk litteratur.

I ett annat medlemsförslag om *ett Nordens konsthus i Ålborg* hemställde bl. a. herr Sundman att rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att inrätta ett Nordens konsthus i Ålborg med huvuduppgift att verka som centrum för konstförmedlingen inom Norden och i förhållande till omvärlden. Utskottet omfattade förslaget om att inrätta ett centrum för nordisk konstförmedling och ansåg att tanken inom en nära framtid borde förverkligas. Ändamålet är att få till stånd en uppsökande utställningsverksamhet, som skulle ge allmänheten i de nordiska länderna möjlighet att på sina egna hemorter i större utsträckning än tidigare stifta bekantskap med verk av nordiska konstnärer. Konstcentrets uppgifter skulle till största delen vara av praktisk-organisatorisk art. Utskottet fann det även rimligt att centret ges resurser att bedriva informationsverksamhet om nordisk konst inom och utom Norden och att verka som kontaktcentrum mellan konstnärerna själva. Däremot ansåg utskottet sig inte böra förorda att centret uppbygger någon egen större konstsamling. Lokaliseringsfrågan väckte livlig diskussion, sedan från finsk sida framförts ett förslag om att centret skulle placeras på Sveaborg nära Helsingfors. Utskottet fattade inte slutlig ståndpunkt till frågan om centrets placering, utan förordade en utredning av detta spörsmål inom ramen för Nordiska kultursekretariatets verksamhet, varvid bl. a. de båda huvudalternativen Ålborg och Sveaborg skulle vägas mot varandra med beaktande av alla relevanta faktorer.

Utskottets betänkande utmynnade i ett förslag till Nordiska rådet att rekommendera Nordiska ministerrådet att upprätta ett nordiskt organisationscentrum för konstförmedling. Rådet antog med 51 röster mot 2 en rekommendation (nr 21) i enlighet med utskottets förslag.

Då ministerrådet beslutat att från år 1973 över den nordiska kulturbudgeten finansiera det gästspelsutbyte av teater-, opera- och balettföreställningar, som under fem år försöksvis bekostats av Nordiska kulturfonden, beslöt rådet på förslag av utskottet att anse rekommendationerna nr 2/1967 om *samarbete på operakonstens område* och nr 25/1971 om *ökat nordiskt samarbete på scenkonstens område* slutbehandlade för rådets del.

I övrigt framhöll kulturutskottet i fråga om samarbetet på den allmänkulturella sektorn i sitt betänkande om kulturkapitlet i *ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet*, att hög prioritet borde ges åt ungdoms- och folkbildningssamarbete samt åt åtgärder för att åstadkomma ökad språkförståelse och vidgad översättningsverksamhet i Norden.

5. Övriga samarbetsfrågor

Med hänsyn till att en stor del av de förslag som framlagts av arbetsgruppen för nordisk information i syfte att intensifiera informationsverksamheten om det nordiska samarbetet dels redan förverkligats dels inom en nära framtid kommer att realiseras, beslöt rådet på utskottets förslag anse rekommendationen nr 23/1970 angående *information om nordiskt samarbete* för rådets del slutbehandlad.

C. Saker förberedda av socialpolitiska utskottet

1. Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

Till socialpolitiska utskottet hade hänvisats *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet*: Kapitel I: handlingsprogram för regionalpolitik (utom turist- och trafikfrågor) och miljövård, Kapitel IV: socialpolitiskt samarbete samt Kapitel VII: samarbete på miljövårdsområdet. En redovisning av utskottets synpunkter på de olika avsnitten återfinns nedan under rubrikerna miljövårdsfrågor, regionalpolitiska frågor samt hälso- och sjukvårdsfrågor.

På förslag av utskottet godkände rådet följande yttrande:

Nordiska rådet tillstyrker avsnittet i det nordiska handlingsprogrammet om regionalpolitiskt samarbete. De forsknings- och utvecklingsprojekt som planeras inom ramen för NordREFO:s och Nordplans verksamhet synes ge värdefulla kunskaper, som kan ligga till grund för kommande regionalpolitisk samverkan. Nordiska rådet önskar vidare följa arbetet inom det utskott, underställt nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik, som ministerrådet avser att tillsätta, genom att berättelse avges till rådet. Rådet tillstyrker också ministerrådets beslut avseende handlingsprogrammets miljövårdsavsnitt att ingå en nordisk miljöskyddsöverenskommelse, vidta samarbetsåtgärder om den yttre miljön samt upprätta ett nordiskt organ för arbetsmiljöfrågor. Tillvägagångssättet vid harmoniseringen av nordiska miljövårdsregler bör emellertid preciseras. Avtal bör ingås med övriga strandstater om vidtagande av åtgärder för bekämpning av föroreningen i Östersjön. Nordiska kontaktorga-net för miljövårdsfrågor bör ges förstärkta sekretariatsresurser. Slutligen konstaterar Nordiska rådet, att arbetsmiljöfrågorna kommit att inta en alltför blygsam plats i det nordiska handlingsprogrammet. De frågor som sammanhänger med arbetsmiljöns problem bör ges hög prioritet i ministerrådets arbete i fortsättningen. De av utkastet till nordisk miljöskyddskonvention föranledda förändringarna i Helsingforsavtalet bör ske efter förslag i särskild ordning från de nordiska regeringarna.

Vidare biföll rådet utskottets förslag att lägga de delar av berättelsen som omfattas av utskottets yttrande till handlingarna. Utskottet anmälde även att det avsåg att fortsätta behandlingen av Kapitel IV: socialpoli-

tiskt samarbete och Kapitel VII: samarbete om miljövården i berättelsen.

Innan socialpolitiska utskottet övergick till att i detalj granska innehållet i det nordiska handlingsprogrammet gav det som sin åsikt tillkänna att utarbetandet av ett handlingsprogram med nödvändighet medför att vissa samarbetsfält prioriteras framför andra. Det skisserade handlingsprogrammet utgör dock, enligt utskottets mening, inte bara en sektorsvis fördjupning av det nordiska samarbetet, utan lägger även en god grund för kommande nordisk samverkan på andra områden än dem som uttryckligen tas upp i handlingsprogrammet.

2. Miljövårdsfrågor

Utskottet har ägnat miljövårdsfrågorna stor uppmärksamhet. Utskottet konstaterade i sitt betänkande över *ministerrådets handlingsprogram på miljövårdsområdet*, att i detta avsnitt i högre grad än vad som är fallet beträffande regionalpolitiken tonvikten lagts vid konkreta åtgärder. Utskottet noterade med tillfredsställelse, att en miljöskyddskonvention skall ingås mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Konventionen, som bygger på en rådsrekommendation, fastslår bl. a. att vid bedömningen av miljöskadlig verksamhet skall fördragsslutande stater jämföras med det egna landet, att person som drabbas av störning från miljöfarlig verksamhet i annat fördragsslutande land skall kunna föra talan inför domstol eller annan myndighet i det landet samt att varje stat skall utse en särskild myndighet med uppgift att tillvarata landets allmänna miljöskyddsintressen. Av föreslaget tillägg till Helsingforsavtalet framgår också att de fördragsslutande staterna skall eftersträva en harmonisering av sina miljöskyddsregler.

Utskottet framhöll vidare att tiden var inne för att få till stånd ett avtal med övriga strandstater i syfte att komma till rätta med Östersjöns förorening. I fråga om trafikbullret fann utskottet det önskvärt, att enhetliga nordiska normer kommer till stånd vad gäller begränsning av trafikbuller. Trafikbullrets skadliga inverkan på livsmiljön aktualiserades i ett medlemsförslag, som väckts i anslutning till ministerrådets berättelse av bl. a. herr Hammarberg och fruar Håvik och Lundblad.

Särskild vikt fäste utskottet vid arbetsmiljöfrågorna. Arbetsmiljöfrågorna ansågs inta en alltför blygsam plats i handlingsprogrammet. Utskottet anslöt sig till det synsätt som kommit till uttryck i ett uttalande från Nordens fackliga samorganisation vari påpekats, att arbetslivets miljöproblem inte borde snävt avgränsas till att enbart omfatta arbetarskydd och arbetsmedicin utan borde inbegripa också t. ex. trivseln och demokratin på arbetsplatsen. Forskning om arbetsmiljöproblemen borde kunna finansieras genom medel ur den planerade nordiska fonden för teknologi och industriell utveckling.

Den i handlingsprogrammet omnämnda miljövårdsutbildningen borde enligt utskottets mening kunna förläggas till Nordiska hälsovårdshögskolan.

3. Regionalpolitiska frågor

Utskottet konstaterade att det *nordiska handlingsprogrammet för regionalpolitik* i första hand ägnats åt ett antal forsknings- och utvecklingsprojekt inom ramen för NordREFO:s (Nordiska institutet för regionalpolitisk forskning) och Nordplans (Nordiska institutet för samhällsplanering) verksamhet. Vid sidan av det praktiska samarbete, som redan kommit till stånd inom ARKO-området och i Trøndelag-Jämtlandregionen, fann utskottet det önskvärt att ytterligare möjligheter skapades för konkreta samarbetsåtgärder. Med anledning av ministerrådets beslut att tillsätta ett utskott — underställt ämbetsmannakommittén för regionalpolitiska frågor — med uppgift att se över behovet av och möjligheterna för en samordning av de nordiska ländernas regionalpolitik för att nå ett ökat samarbete i gränsområdena framhöll utskottet att det ur rådets synpunkt vore en fördel att få följa kommitténs arbete genom årlig berättelse till rådet.

4. Hälso- och sjukvårdsfrågor

Mot bakgrund av ett av en nordisk kommitté framlagt förslag om *nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten* hade ett medlemsförslag väckts i ämnet av bl. a. herrar Hammarberg, Nilsson i Tvärålund och Sellgren. I förslaget hemställdes, att rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av de i Nordisk udredningsserie (NU 1971: 11) framlagda förslagen få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Utskottet fann det angeläget, att en effektiv ambulanstjänst skapades inom Nordkalotten med hänsyn både till den bosatta befolkningen och till den alltmer ökande turistströmmen. De framlagda förslagen innebär inte någon utökning av tillgängliga resurser utan snarare åtgärder för att mer effektivt och oberoende av rikstillhörighet kunna utnyttja befintlig kapacitet. Genom ett realiserande av dessa förslag syntes det utskottet möjligt att skapa en effektiv och snabb hjälp vid olyckor och sjukdomsfall. Det väsentliga är, att det närmaste eller mest lämpliga sjuktransportmedlet kan tillkallas och att närmaste sjukvårdsinrättning kan uppsökas utan hänsyn till riksgränsen. Utskottet förutsatte att frågan om finansiering av ambulanstransporterna skulle tas upp till behandling i samband med en förestående allmän revision av den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen. De problem som sammanhänger med vårdkostnaderna borde även utredas i detta sammanhang. Utskottet framhöll även att här föreliggande förslag endast avsåg samarbetet inom Nordka-

lotten, men att ett motsvarande samarbete även skulle kunna företagas inom andra gränsområden, t. ex. Strömstad-Halden-området.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 4) till regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av de i Nordisk udredningsserie (NU 1971: 11) framlagda förslagen få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

I ett medlemsförslag om *nordiskt samarbete om njurtransplantationer*, väckt av bl. a. herr Hammarberg, hemställdes att rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet. Ett dylikt samarbete skulle kunna uppnås bl. a. genom vidareutvecklande och stärkande av det samarbete som etablerats inom Skandiatransplant, ett samnordiskt projekt för samarbete på njurtransplantationens område.

Utskottet noterade, att genom det hittills bedrivna samarbetet inom Skandiatransplant föreliggande brist på transplanterat i alla nordiska länder till vissa delar avhjälpes. Enligt utskottets mening behövde dock ytterligare åtgärder vidtas för att förbättra föreliggande bristsituation. Det ansågs naturligt att bygga vidare på det redan inledda samarbetet inom den nordiska expertkommittén rörande transplantationssamarbete, vilken driver Skandiatransplantverksamheten. Utskottet förordade därför att expertkommittén omvandlades till en permanent kommitté med huvuduppgift att koordinera verksamheten inom Skandiatransplant men även med andra uppgifter på transplantationskirurgins område.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation till Nordiska ministerrådet (nr 9) att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet.

Ett medlemsförslag hade också väckts av bl. a. herr Nilsson i Tvärålund och fru Nilsson i Kristianstad om *nordiskt kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete*. I förslaget hemställdes, att rådet ville rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat för samordning av kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i de nordiska länderna. Medlemsförslaget avsåg en nordisk verksamhet för att dels åstadkomma en samordning av kvalitetskontrollen av sjukhuslaboratoriernas analysmetoder dels samordna insamling och bearbetning av normalvärden.

Utskottet konstaterade, att ett stort behov föreligger av en systematiserad kvalitetskontroll av utförda klinisk-kemiska undersökningar och ökad kunskap om normalvärden för hithörande undersökningar. Ett nordiskt organ benämnt Nordisk förening för klinisk kemi och klinisk fysiologi har utfört ett icke obetydligt arbete under senare år på ifrågasatt område. Av dess verksamhet hade klart framgått behovet av en

fortsatt och utökad kvalitetskontroll med en enhetlig nordisk utformning av metoder och kvalitetskrav. Utskottet tillstyrkte därför en intensifiering av detta samarbete och förordade att medel ställdes till förfogande för den fortsatta driften av föreningens sekretariat. Kostnaderna som beräknades till 111 500 kr per år, skulle i första hand utgå under en försöksperiod om tre år.

På förslag av utskottet beslöt rådet rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige (nr 6) att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat för samordning av kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i de nordiska länderna.

I anslutning till meddelande från ministerrådet om rekommendation nr 28/1970 angående *forskning vid Nordiska hälsovårdshögskolan* hade fråga ställts till ministerrådet. Av meddelandet framgick, att skolans styrelse i augusti 1971 tillsatt en arbetsgrupp för att utreda frågan om högskolans framtida verksamhet vad avser både forskning och undervisning. Med anledning av detta meddelande efterfrågades om ministerrådet hade för avsikt att påskynda den tillsatta arbetsgruppens arbete och när resultatet av detta kunde tänkas föreligga. Av svaret, som lämnades av statsrådet Aspling, framgick, att arbetsgruppen torde bli färdig med sitt arbete under våren 1973. En av utgångspunkterna för utredningsarbetet var att skolan skulle erhålla vissa egna forskningsresurser samt beredas möjligheter till samarbete med andra institutioner i Norden.

I ett medlemsförslag om *auktorisering för optiker*, väckt av herr Nilsson i Tvärålund och fru Nilsson i Kristianstad, hemställdes, att regeringarna i Danmark och Norge måtte rekommenderas att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie (NU 1970: 19) samt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med nämnda förslag.

Av de nordiska länderna har endast Finland och Sverige auktorisationsordningar för optiker. Dessa skiljer sig emellertid inbördes. Enligt utredningsförslaget skulle Danmark och Norge införa auktorisation i överensstämmelse med den svenska ordningen för legitimation av optiker. Därigenom garanteras allmänheten att en legitimerad optiker har genomgått en kvalificerad utbildning underkastad offentlig reglering och kontroll.

Utskottet ansåg, att även om optikerutbildningen i de nordiska länderna skiljer sig i vissa hänseenden, den ändå uppfyller de krav som bör uppställas på en auktorisation. Utskottet tillstyrkte medlemsförslaget i den del införandet av en auktorisationsordning för optiker i Danmark och Norge avsågs. Däremot ansågs att auktorisationsordningarnas närmare innehåll med rättigheter och skyldigheter för de auktoriserade optikerna borde anpassas till de omständigheter som råder i varje enskilt

land. I likhet med förslagsställarna menade utskottet, att de framlagda förslagen till auktorisation av optiker i Danmark och Norge och de gällande finländska och svenska ordningarna kunde utgöra underlag för införandet av en gemensam nordisk arbetsmarknad för optiker efter samma riktlinjer som gäller för läkare, tandläkare och sjuksköterskor.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 2) till regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 19) samt en rekommendation (nr 3) till Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker. Rekommendation nr 2 antogs med 49 röster mot 1.

Inom loppet av den senaste tioårsperioden har en rad åtgärder vidtagits för att bereda människor med psykiska och fysiska handikapp möjligheter till ökat deltagande i kulturell och social verksamhet. Emellertid har fundamentala problem med anknytning till de handikappades sociala och psykologiska situation ännu inte blivit föremål för systematisk forskning. Om varje enskilt nordiskt land skulle bedriva en självständig och systematisk handikappforskning skulle detta medföra stora ekonomiska åtaganden. Mot denna bakgrund hade ett medlemsförslag väckts av bl. a. herrar Hammarberg och Nilsson i Tvärålund om *utvidgad och samordnad forskning på handikappvårdens område*, vari hemställdes om en rekommendation till Nordiska ministerrådet att organisera en utvidgad forskning på handikappvårdens område genom att upprätta ett samarbetsorgan, eventuellt en institution, med uppgift att kartlägga och samordna forskningsuppgifter, värdera resultaten och vara rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpåtgärder.

Utskottet anslöt sig till förslagsställarnas synpunkter och menade att en utvidgad handikappforskning borde inriktas inte enbart på den tekniska problematiken utan också beakta psykologiska och socialmedicinska aspekter. De nordiska ländernas likartade sociala förhållanden och synsätt i handikappfrågor utgör i förening med det faktum att ländernas forskningsinstitutioner är uppbyggda efter samma principer en god grund för en nordisk samordning på handikappforskningens område.

Enligt utskottets mening borde ett nordiskt samarbetsorgan för handikappforskning upprättas med uppgift, vid sidan av kartläggning och samordning av handikappforskningen i de nordiska länderna, att efter anmaning i varje särskilt fall värdera och verka rådgivande vid utformning av konkreta hjälpinsatser. Genom upprättandet av ett nordiskt samordningsorgan utnyttjas också på bästa sätt redan befintliga forskningsresurser samtidigt som man uppnår de fördelar som står att vinna, inte minst i ett komparativt perspektiv, med en central planering och en decentraliserad forskning.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 8) till

Nordiska ministerrådet att planera en utvidgad forskning på handikappvårdens område genom att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att kartlägga och samordna forskningsuppgifter på handikappvårdens område, värdera resultaten samt verka rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpinsatser.

I sitt betänkande över ministerrådets berättelse uttalade utskottet, att *narkotikafrågorna* bör ges fortsatt hög prioritet. Utskottet framhöll även att frågan om ett nordiskt samarbetsorgan för narkotika- och rusmedelsforskning borde tas upp till prövning.

5. Sociallagstiftningsfrågor

Med hänvisning till de otillfredsställande förhållanden som råder beträffande s. k. gränsgångares rätt att erhålla sjukhjälpförsäkring hade ett medlemsförslag väckts av bl. a. herr Jansson om *överflyttning av sjukhjälpförsäkring från ett nordiskt land till ett annat land*. I förslaget hemställdes, att rådet måtte rekommendera de nordiska ländernas regeringar att företaga en översyn av gällande regler angående rätten att överflytta sjukförsäkring från ett nordiskt land till ett annat.

Utskottet noterade, att bestämmelserna i den nordiska sjukförsäkringsöverenskommelsen av år 1967 för överflyttning av sjukhjälpförsäkrad till annat lands sjukhjälpförsäkring, vilken förutsätter att den försäkrade upphört att vara bosatt i det land varifrån flyttningen sker och bosatt sig i det land till vilket han flyttar, ej var tillämpliga på ifrågavarande personer. Dessa arbetar visserligen utanför hemlandet, men har icke uppgivit sin bosättning i hemlandet, dit de regelbundet återvänder under veckosluten. Utskottet noterade, att medlemsförslaget avsåg ändrade principer i förhållande till trygghetskonventionen och sjukförsäkringsöverenskommelsen, som utgår från att rätten till förmåner grundas på bosättningslandet, medan medlemsförslaget avser att sysselsättningslandet skall svara för sjukförsäkringen. Utskottet menade att även om en ändring i föreslagen riktning skulle innebära ett avsteg från gällande principer så borde den övervägas med hänsyn till att det här rör sig om en begränsad grupp personer. Utskottet ansåg det önskvärt att dess synpunkter beaktades vid den revision av sjukförsäkringsöverenskommelsen som aviserats.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar (nr 7) att medverka till att problemet med gränsgångares rätt till sjukhjälpförsäkring utreds med sikte på en snar lösning i förbindelse med den förestående revisionen av den nordiska överenskommelsen om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse.

I anslutning till meddelande om rekommendation nr 26/1963 angående *tillgodoräknande av pension vid offentlig tjänst i ett nordiskt land* hade fråga ställts till Sveriges regering om vilka åtgärder de nor-

diska regeringarna avsåg att vidtaga för att genomföra den 10 år gamla rekommendationen. Av svaret framgick att utarbetandet av överenskommelsen slutfördes år 1966 men formella frågor kvarstod att lösa. Av svaret framgick också att överenskommelsen troligen skulle träda i kraft år 1973 och att man från svenskt håll avsåg att föranstalta om att de fall som blivit kända såväl 1973 som året innan skulle behandlas i enlighet med riktlinjerna i överenskommelsen. Socialpolitiska utskottet förutsatte i sitt betänkande över meddelandet att Danmark, Finland och Norge skulle ansluta sig till den handlägningspraxis som aviserats från svensk sida.

Av meddelandet om rekommendation nr 4/1967 angående *utvidgat samarbete på arbetarskyddets område* framgick att det av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatta underutskottet nu avgivit slutrapport rörande frågan om utvidgat samarbete på arbetarskyddets område och att rapporten överlämnats till de nordiska regeringarna. Utskottet utgick från att rapporten skulle följas upp av regeringarna och fann därför ytterligare åtgärder för närvarande ej påkallade i anledning av rekommendationen. På utskottets förslag beslöt rådet anse rekommendationen slutbehandlad för sin del.

Utskottet utgick vid behandlingen av meddelandet om rekommendation nr 20/1965 angående *samordning av semesterlagstiftningen* från att de ändringar i de nordiska ländernas semesterlagar som föreslagits av ett av Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatt underutskott i en slutrapport (NU 1971: 15) skulle komma att genomföras av regeringarna. De föreslagna ändringarna hade inriktats på att få till stånd att de i praktiken rådande och för den enskildes ställning mera betydelsefulla skillnaderna i semesterreglerna utjämnades. På förslag av utskottet beslöt rådet anse rekommendationen för sin del slutbehandlad.

6. Försörjarbegreppsfrågor

Utskottet har under en längre tid ägnat stor uppmärksamhet åt tre medlemsförslag som på ett centralt sätt berör familjens situation i dagens samhälle. Det är medlemsförslagen om *försörjarbegreppet*, om *samarbete om förbättrat socialskydd för husmödrar* och om *utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen*.

I förslaget om *försörjarbegreppet*, väckt redan till 18:c sessionen av bl. a. herr Larsson i Lotorp, hemställdes att rådet måtte rekommendera de nordiska ländernas regeringar att söka få till stånd en likartad tillämpning av försörjarbegreppet i de nordiska länderna. I förslaget om *husmödrars socialskydd* hemställdes att rådet ville rekommendera regeringarna att utreda frågan om husmors socialskydd samt på grundval härav vidtaga erforderliga åtgärder för att förbättra och förenhetliga husmödrarnas socialskydd i de nordiska länderna. I det tredje förslaget om *utvidgning av familjebegreppet* hemställdes att rådet skulle rekom-

mendera de nordiska ländernas regeringar att dessa måtte företaga en revidering och utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen på så sätt att det skulle motsvara socialpolitiska ändamålsenlighetssynpunkter. De två förstnämnda förslagen bygger på tanken om individuell självständighet där man önskar knyta olika förmåner till individen som sådan. Det tredje förslaget bygger däremot på familjeenheten med stödåtgärder knutna till andra familjebildningar än kärnfamiljen.

Utskottet hade under sin behandling nära kontakt med kvinnoorganisationer, sakkunniga och representanter för offentliga myndigheter i alla de nordiska länderna. Med hänsyn till intresset för frågorna ägnades också rådets konferens 1972 åt försörjarbegreppets roll i dagens samhälle. I de olika uttalanden som gjorts underströks starkt den utveckling som försiggår i alla nordiska länder med en ökad förvärvsintensitet bland kvinnorna. Ett genomgående drag i diskussionerna var att barnets intressen skulle tillvaratas. Förmåner skulle knytas till barnet och inte till familjen som sådan.

Utskottet fann problemen svårlösta och menade att förslagsställarnas önskemål svårligen för närvarande kunde tillmötesgå fullt ut.

Utskottet bedömde förslagen med utgångspunkt från kvinnornas stigande yrkesfrekvens och därmed kvinnans självständiga situation i försörjningshänseende och naturligtvis från den självklara viljan att tillgodose barnets intressen. Utskottet menade att lagstiftningen främst borde säkra barnets rätt till försörjning, däri inbegripet vård, tillsyn och utbildning varvid ansvaret skulle åvila föräldrarna lika. Försörjarbegreppet skulle alltså omfatta det nödvändiga skyddet för barnen. Äkta makar borde betraktas som ekonomiskt självständiga individer.

Beträffande frågan om socialskydd för husmödrar noterade utskottet de svårigheter som ligger i att värdera den hemarbetandes arbete. Utskottet stannade för att föreslå att personer med vårduppgifter i hemmet borde inordnas i ländernas socialförsäkringssystem. Härmed menades att den hemarbetande kunde vara man eller kvinna som i hem utför vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade. Man knöt således inte vårduppgifterna till den hemarbetande kvinnan utan menade att den borde avse även den växande gruppen hemarbetande män. Genom en sådan ordning med inordning i socialförsäkringssystem av personer med vissa vårduppgifter menade utskottet att i viss mån kunna tillgodose även de önskemål som framförts i medlemsförslaget om utvidgning av familjebegreppet i lagstiftningen. En vidare utvidgning av det konventionella familjebegreppet hade utskottet ej funnit skäl för. Utskottet framhöll också att ländernas socialförsäkringsbestämmelser oftast redan nu utformats så att de syftar till att utöver familjens ram ge trygghet och stöd åt den försäkrade.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 1) till de nordiska ländernas regeringar 1) att företaga en genomgång av länder-

nas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende, 2) att eftersträva ett likartat innehåll i försörjarbegreppet och såvitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen och 3) att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så, att den som i sitt hem har vård av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

7. Övriga frågor

Att åtskilliga lärare vid socialhögskolor saknar pedagogisk utbildning och i vissa fall undervisningserfarenhet, konstateras i ett medlemsförslag om *fortbildning av lärare vid socialhögskolorna*, väckt av bl. a. herr Antonsson, med hemställan att rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie 1971: 12 igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden. Utbildningen, som skulle baseras på den utredning som framlagts av Nordiska arbetsgruppen för supplerande socialutbildning i NU 1971: 12 skulle ledas av ett sekretariat underordnat Nordiska ministerrådet och förlagt till Århus.

Utskottet ansåg, att fortbildningen kunde ske inom ramen för en tvåårig försöksverksamhet i form av veckokurser. I sammanhanget lade utskottet vikt vid att kurserna erhöi en sådan längd att eleverna bibringas en verklig fortbildning. En utvärdering av försöksverksamheten borde komma till stånd för att möjliggöra ett ställningstagande till fortbildningsverksamhetens mera definitiva uppläggning, innehåll och omfattning. Utskottet tillstyrkte också medlemsförslaget i den del det avsåg den organisatoriska ramen för fortbildningen. En minoritet inom utskottet ansåg att förslaget ej skulle föranleda åtgärder.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 5) i vilken Nordiska ministerrådet uppmanas att på grundval av det förslag som framlagts i Nordisk utredningsserie 1971: 12 igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden. Rekommendationen antogs med 48 röster (bl. a. herrar Adamsson, Antonsson, Hammarberg, Hermansson, Johansson i Jönköping, Mundebo, fru Nilsson i Kristianstad och herr Palm) mot 15 (bl. a. herrar Hernelius och Krönmark).

D. Saker förberedda av trafikutskottet

1. Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet

Till trafikutskottet hade hänvisats *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet* i de delar som avser trafikfrågor, dvs.

Kapitel I: handlingsprogram för industri-, energi-, regional- och miljöpolitik såvitt gällde regionalpolitikens avsnitt om turist- och trafikfrågor samt Kapitel VI: samarbete på transportområdet.

Trafikutskottet hemställde i form av yttrande i sitt betänkande att rådet måtte tillstyrka det av Nordiska ministerrådet presenterade verksamhetsprogrammet på transportområdet, dvs. att ministerrådet prioriterar två projekt, nämligen beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen samt inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper, och som mer långsiktiga projektprogram tar upp riktlinjer för regional planering av flygplatser, perspektivskiss avseende flygets teknisk-ekonomiska utveckling, inventering av åtgärder för att underlätta genomströmning av passagerare och gods i terminal- och anslutningsled, studium av efterfrågans priskänslighet vid persontransporter på järnväg, undersökning av förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för kombinerade transporter, inventering och utvärdering av transportsystem inom skogsindustrin, samordning av utvecklingsarbetet inom transportstatistikområdet samt utredning av gemensam nordisk dokumentations- och informationstjänst på transportforskningsområdet. Utskottet tillstyrkte även de projekt på transportområdet, som upptagits i det regionalpolitiska avsnittet i det av ministerrådet presenterade handlingsprogrammet, dvs. utbyggnad av nordiska mellanriksvägar, särskilt på Nordkalotten, utbyggnad av flygförbindelserna i utvecklingsområdena samt initiativ till ändringar av tariffsystemet på transportområdet och förutsatte att ministerrådet skulle återkomma med konkreta förslag angående genomförandet av dessa arbetsuppgifter.

Trafikutskottet fäste vidare i yttrandet uppmärksamheten på en inom utskottet uppgjord förteckning över samarbetsuppgifter som avser en utredning av de faktiska samhällsekonomiska kostnaderna för olika trafikmedel, trafiksäkerheten, turismen, Öresundsfrågan, mellanriksvägar, det internordiska flygnätet, fritidsfordon, resebyrålagstiftning, telekommunikationer och transportstatistik. De tre förstnämnda frågorna avsågs bli föremål för utskottets uppmärksamhet under en längre tid, medan övriga punkter betecknade områden där utskottet ansåg att initiativ borde tas inom en nära framtid. Trafikutskottet fortsätter sin behandling av dessa samarbetsfrågor med tanke på att de, och eventuellt ytterligare samarbetsuppgifter, bör komma att ingå i verksamhetsprogrammet.

Vidare påpekade utskottet att enligt artikel 11 i den nordiska transportöverenskommelsen berört organ inom rådet skall beredas tillfälle till överläggningar innan ministerrådet fastställer sitt verksamhetsprogram. Rådets presidium hade utpekat trafikutskottet som detta organ. Utskottet och trafikministrarna hade enats om att ämbetsmannakommitténs förslag till verksamhetsprogram skulle behandlas vid en årlig överläggning mellan utskottet och trafikministrarna.

Trafikutskottets yttrande gav ej anledning till några särskilda anmärkningar vid rådets behandling av ministerrådets berättelse. Rådet beslöt godkänna yttrandet och överlämna det till ministerrådet. Utskottets förslag att lägga avsnittet om regionalpolitik såvitt gällde turist- och trafikfrågor till handlingarna bifölls även.

2. Nordisk transportöverenskommelse

Av meddelandet om rekommendation nr 10/1972 angående *ingående av en nordisk transportöverenskommelse* framgick att de nordiska regeringarna den 6 november 1972 undertecknat en överenskommelse om samarbete på transport- och kommunikationsområdet. Ratifikationsproceduren är nu avslutad och överenskommelsen trädde i kraft den 1 mars 1973.

Avtalet täcker samarbetet inom den särskilt tillsatta ämbetsmannakommittén för transportfrågor och omfattar hela transport- och kommunikationsområdet, såväl transporter till lands, till sjöss och i luften som post- och telekommunikationer. Vissa avgränsningar har dock gjorts. Sålunda har undantagits frågor om säkerhet i landsvägstrafik, vilka handhas av Nordiska trafiksäkerhetsrådet. Inom sjöfartssektorn har de internationella sjöfartspolitiska frågorna i princip undantagits från verksamhetsområdet i den mån de icke huvudsakligen kan anses ha transporttekniska eller transportekonomiska aspekter. Inom luftfartssektorn har på samma sätt de internationella luftfartspolitiska frågorna undantagits i vad avser flygbolagens verksamhetsformer och trafikrättigheter.

Sedan utskottet funnit att överenskommelsen uppfyllde rådets rekommendation, beslöt rådet på utskottets förslag att anse rekommendationen för rådets del slutbehandlad.

3. Öresundsfrågorna

Till sessionen förelåg meddelanden om rekommendation nr 21/1969 angående *beslut i Öresundsfrågorna* och rekommendation nr 15/1971 angående *fortsatt handläggning av Öresundsfrågorna*. Vid möten med trafikministrarna i januari och februari 1973 hade ministrarna redogjort inför utskottet för pågående förhandlingar, inklusive det svenska erbjudandet att stå för finansierandet och byggandet av vägförbindelsen Köpenhamn-Malmö. Utskottet konstaterade att förslag till regeringsöverenskommelse i Öresundsfrågorna kunde förväntas föreligga våren 1973 och att de med rekommendationerna avsedda målsättningarna därmed kunde anses vara uppfyllda. På förslag av utskottet beslöt rådet anse de två rekommendationerna slutbehandlade för rådets del.

4. Flygtrafik

I ett medlemsförslag om *utbyggnaden av flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige* hade bl. a. herrar Carlsson i

Vikmanshyttan och Nilsson i Tvärålund hemställt att rådet skulle rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att skyndsamt utreda förutsättningarna för en utbyggnad av flygtrafiken inom Nordkalotten och mellan de tre ländernas nordliga delar samt vidtaga härav påkallade åtgärder.

Förslagsställarna påpekade att utskottet i samband med den resa som utskottet företagit i augusti 1972 för att göra sig förtrogen med trafikförbindelserna på Nordkalotten konstaterat att flygförbindelserna i denna region ej i nämnvärd mån förbättrats sedan slutet av femtiotalet trots den utveckling flyget undergått under samma tid. För förslagsställarna framstod saken främst som en central regionalpolitisk angelägenhet. De åtgärder som en utredning hade att överväga måste främst ses mot denna bakgrund och inte som rent trafiktekniska lösningar. Förslagsställarna ansåg även att möjligheterna att i tariffhänseende betrakta Nordkalotten eller Norden som en enhetlig region borde utredas. Vidare borde systemet med landnings- och passageraravgifter överses och för enhetligas mellan länderna.

Utskottet framhöll i sitt betänkande att bristen på lämpliga kommunikationer hämmar den befolkningsmässiga och industriella utvecklingen i ett av naturen missgynnat område. Förekomsten av goda kommunikationer i de nordliga landsdelarna kunde för näringslivet vara helt avgörande vid nylokaliseringar förutom att den utgjorde en väsentlig välfärdskomponent. Även om det skulle bli svårt att uppnå lönsamhet för flyglinjer på Nordkalotten ville utskottet rekommendera berörda länder att genom statligt stöd göra det möjligt att driva denna flygtrafik också i de fall allmänna lönsamhetskrav ej blev uppfyllda.

Rådet antog en rekommendation (nr 28) till regeringarna i Finland, Norge och Sverige att snarast vidta åtgärder för en snabb etablering av tvärgående flygförbindelser i ländernas nordliga områden.

5. Mellanriksvägar

Efter en av trafikutskottet företagen resa på Nordkalotten i augusti 1972 hade herrarna Häll och Nilsson i Tvärålund tillsammans med två av utskottets norska medlemmar framlagt ett medlemsförslag om *en mellanriksväg Skjomen-Stora Sjöfallet*, vari hemställdes att regeringarna i Norge och Sverige skulle rekommenderas att utreda frågan om en väg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet (Fjellbu-Suorva). Förslagsställarna hänvisade till att kraftverksutbyggnaden på ömse sidor gränsen gav möjligheter att med en relativt liten extra investering bygga en mellanriksväg för sommarhalvåret. Det påpekades att det gällde att utnyttja investeringar som redan företagits och att frågan borde utredas med sikte på ett snabbt principbeslut, dvs. innan kraftföretagen på ömse sidor färdigställt sina kraftbyggen och ej längre utnyttjade de tillfartsvägar de byggt för anläggningsarbetena.

Vid behandlingen av förslaget i utskottet anslöt sig utskottets majoritet till förslagsställarnas synpunkter och framhöll att frågan om mellanriksvägarnas utbyggnad hörde till de frågor som satts högt både på den lista av aktuella samarbetsuppgifter som överlämnades till ministerrådet i utskottets betänkande över ministerrådets berättelse och i ministerrådets handlingsprogram.

Herr Carlsson i Vikmanshyttan föreslog i en reservation att rådet inte skulle företaga sig något i anledning av medlemsförslaget. Som skäl härför anfördes bl. a. att det ej styrkts att en utbyggnad av en ny mellanriksväg enligt medlemsförslaget skulle kunna medföra så stor nytta att den motiverade de kostnader och olägenheter som skulle vara förenade därmed. Utbyggnad av en väg med den föreslagna riktningen skulle även innebära ett intrång i unika vildmarksområden som ur naturvårdssynpunkt borde fredas. Vidare måste rennäringens intressen beaktas. En ytterligare utbyggnad av en väg skulle komma att medföra indirekta skadeverkningar på rennäringen, som var svåra att överblicka.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 27) till regeringarna i Norge och Sverige att företa en utredning av frågan om en väg mellan Skjomen och Stora Sjöfallet (Fjellbu-Suorva) med 44 röster (däribland herrar Hammarberg, Helén, Hernelius, Johansson i Jönköping, Mellqvist och Mundebo, fru Nettelbrandt, fru Nilsson i Kristiansstad, herr Palm, fru Skantz och herr Werner i Tyresö) mot 6 (däribland herrar Antonsson, Carlsson i Vikmanshyttan och Sundman).

I anslutning till meddelande om rekommendation nr 4/1971 om *en mellanriksväg mellan Virtaniemi och Tjerebukten* hade fråga ställts till Finlands regering huruvida regeringens meddelande innebar att Finlands regering inte ville ge detta vägprojekt vanlig prioritet i det vidare arbetet med mellanriksvägarna på Nordkalotten. Av svaret framgick att kostnaderna för projektet stigit till ett sådant belopp att vägmyndigheterna inom ramen för tillgängliga anslag icke hade möjligheter till omedelbart förverkligande av projektet på finsk sida. Däremot var Finland redo att i samråd med Norge fortsättningsvis förbereda och handlägga vägprojektet med tanke på framtiden. Vidare upplystes att de finska vägmyndigheterna behandlade frågan om utbyggande av en gångstig via Sevettijärvi till Norge till landsväg.

Fråga hade ställts till Norges och Sveriges regeringar i anledning av meddelande om rekommendation nr 9/1968 om *utbyggnad av transittrafiken över Trondheim*. Frågan avsåg huruvida regeringarna var villiga att snarast ta initiativ till att prioritera och uppnå en harmonisering av järnvägstaxorna så att järnvägstrafiken kan äga rum i enlighet med naturliga geografiska förhållanden, och inte som för närvarande i enlighet med de enskilda ländernas tariffpolitik. Från regeringshåll redogjordes för de avtal om transittrafik som finns och de överläggningar som ägt rum i taxefrågor. Av svaret framgick även att arbetet med dessa frågor

inom Nordiska ämbetsmannakommittén för transportfrågor skulle påskyndas.

6. *Turism*

I ett medlemsförslag om *ökat turistsamarbete i Norden*, väckt av bl. a. herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Mellqvist, hade hemställts att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna att stödja ett ökat samarbete mellan de nordiska turistorganen för att främja turismen inom Norden bl. a. på grundval av de undersökningar som gjorts av Samarbetsgruppen för nordisk turistforskning och -statistik (SNTF) samt att ställa resurser till förfogande för ändamålet.

Vid utskottets behandling av medlemsförslaget hade framkommit starka önskemål om stöd för inrättande av ett permanent sekretariat för den nordiska turismen, då resurser f. n. saknas för utredningar och långtidsplanering. Trafikutskottet fann det angeläget att det nordiska turistsamarbetets organisation förstärktes för att möjliggöra en intensifiering av verksamheten. I första hand ansåg utskottet det riktigt att understödja förslaget om tillskapande av ett permanent sekretariat. En förstärkning på detta område föreföll utskottet vara en förutsättning för ett vidareförande av det nordiska turistsamarbetet i nuvarande läge.

På grund av sakens omfattande natur ansåg utskottet det lämpligast att det slutliga ställningstagandet till medlemsförslaget i övrigt fick anstå till efter den nordiska turistkonferens, som NTK planerade att hålla i maj 1973, vilken kunde väntas tillföra diskussionen rörande nordiska turistspörsmål avsevärt nytt material.

På förslag av utskottet antog rådet en rekommendation (nr 23) till Nordiska ministerrådet att stärka det nordiska turistsamarbetet genom att stödja upprättandet av ett permanent sekretariat för Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK), syftande till en ökning av turismen inom Norden.

Trafikutskottets behandling av medlemsförslaget i övrigt fortsätter.

7. *Terränggående motorfordon och handikappfordon*

Mot bakgrund av det tilltagande missbruket av s. k. snöskotrar i fjällområdena hade bl. a. herrar Carlsson i Vikmanshyttan och Mellqvist väckt ett medlemsförslag om *enhetliga bestämmelser för terränggående motorfordon* med hemställan att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att snarast genom såvitt möjligt gemensamma bestämmelser begränsa användningen av terränggående fordon.

Utskottet noterade att användningen av skilda slag av terränggående motorfordon ökat starkt under senare år. Dessa nya fordon innebär för många människor väsentligt förbättrade kommunikationer men användningen av dem även för fritidsändamål har medfört negativa verkningar,

bl. a. att motorbullret på öppna fjällvidder sprider sig över stora områden och stör både djur och människor. Utskottet anförde vidare att fordonen skadar terrängen samt att olaga jakt och fiske med hjälp av snöskoter fått sådan utbredning att motåtgärder var nödvändiga. Med gemensamma bestämmelser borde effektivt regleras användningen av de terränggående fordonen så att natur och djurliv skyddades. En skillnad måste göras mellan nyttotrafik och fritidstrafik, då nyttotrafiken så långt möjligt med hänsyn till naturskydd och trafiksäkerheten borde få dra nytta av detta nya transportmedel.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 26) till regeringarna i Finland, Norge och Sverige att snarast genom enhetliga bestämmelser begränsa användningen av terränggående motorfordon.

I ett medlemsförslag om *enhetliga trafikregler för handikappfordon*, väckt av bl. a. herr Carlsson i Vikmanshyttan, hade hemställts att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Island och Norge att genomföra bestämmelser som möjliggör att elektriska rullstolar kan framföras både enligt bestämmelser som gäller för gående och enligt bestämmelser som gäller för cykel. Bakgrunden till förslaget var den tekniska utveckling som medfört att eldrivna rullstolar som tidigare endast kunnat framföras i gånghastighet nu kan framföras antingen i gånghastighet eller i upp till 15 km/tim och att i Sverige införts differentierade bestämmelser i konsekvens härmed. Det syntes utskottet med hänsyn till den nordiska strävan mot enhetliga trafikregler motiverat att den i Sverige genomförda omklassificeringen av eldrivna rullstolar även genomförs på nordiskt plan. Utskottet framhöll dock att man även måste säkerställa en trafiksäkerhetsmässigt bättre konstruktion av rullstolarna samt tillse att förarna fick utbildning angående fordonet och de trafikregler som gäller för det, samt ett försäkringsskydd.

Rådet antog en rekommendation (nr 25) till Nordiska ministerrådet att införa enhetliga trafikregler för eldrivna invalidfordon med särskild hänsyn till trafiksäkerheten.

8. Trafikförsäkring

Med anledning av att ett rättsfall visat att en i Finland tecknad trafikförsäkring som i hemlandet även inbegriper förarplatsförsäkring i annat nordiskt land blir reducerad på så sätt, att ägare av motorfordon eller dess förare vid personskada ej kan erhålla ersättning hade bl. a. herr Mellqvist väckt ett medlemsförslag om *förarskydd vid trafikförsäkring* med hemställan att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att undersöka möjligheterna för en ändring av gällande trafikförsäkringslagar så att i ett nordiskt land tecknad obligatorisk trafikförsäkring även skulle innefatta ersättning för personskada, som drabbat ägare eller förare av motorfordon vid tillfälligt bruk av fordonet i annat nordiskt land.

Förslagsställarna hänvisade till det starkt ökade antalet personbilresor mellan de nordiska länderna, det ökade antalet trafikolycksfall och till de betydelsefulla skiljaktigheter som föreligger mellan länderna i fråga om försäkringsskyddet. Utskottet noterade att fordonsförsäkringen i Danmark, Norge och Sverige är en ren ansvarsförsäkring i förhållande till tredje person, varför skada på förarens eller försäkringstagarens person eller gods i princip inte täcks av försäkringen och en s. k. förarplatsförsäkring erfordras. I Finland däremot ersätter den obligatoriska trafikförsäkringen även personskada, som åsamkats fordonets ägare eller förare. Denna skiljaktighet i fråga om förarskyddet hade konstaterats vara mindre känd bland den stora allmänheten, som oftast utgick från att trafikförsäkringen gällde oförändrad i annat nordiskt land med exakt samma förmåner som i hemlandet. Utskottet fann det betänkligt att en sådan oklarhet rådde angående fordonsförsäkringarnas täckning och diskuterade bl. a. möjligheterna till en upplysningskampanj om skiljaktigheterna i försäkringsskyddet men fann detta alternativ mindre tillfredsställande. Utskottet anslöt sig till förslagsställarnas tanke.

På utskottets förslag antog rådet en rekommendation (nr 24) till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att låta företa en undersökning av det ändamålsenliga i och möjligheterna till att genomföra en utvidgning av trafikförsäkringar för motorfordon att även täcka ägare/förare vid skadetillfälle i eget eller annat nordiskt land.

9. Övrigt

I anledning av meddelande om rekommendation nr 27/1968 om *gemensam trafiklagstiftning* hade fråga ställts till Nordiska ministerrådet huruvida reformarbetet på grundval av Nordiska vägtrafikkommitténs förslag pågick i en takt som ingav förhoppning om en gemensam lagstiftning inom en snar framtid, samt vad det i sammanhanget betydde att arbetet i Finland nyligen överlämnats till en parlamentarisk trafikkommitté. Av svaret framgick att nya trafikregler i enlighet med Nordiska vägtrafikkommitténs förslag godkänts i Sverige och skulle komma att genomföras i Norge under 1973. Förslaget om ändrade trafikregler skulle läggas fram för danska folketinget under hösten 1973. I Finland hade riksdagen förkastat motsvarande förslag och regeringen tillsatt en parlamentarisk kommitté som skulle förbereda en total reform av vägtrafiklagstiftningen. Finlands regering framhöll, att det fanns en allmän politisk vilja att få totalreformen i kraft så snart som möjligt. Lagförslag skulle kunna framläggas i Finland snart efter utredningens färdigställande och reformen träda i kraft senast 1975.

I anslutning till meddelandet om rekommendation nr 12/1968 om *posttaxor m. m.* hade fråga ställts till Nordiska ministerrådet angående vilka åtgärder ministerrådet ämnade vidta för att påskynda tillämpningen av inrikes posttaxa för nordiska tidningar och tidskrifter vid

postbefordran till de nordiska grannländerna. Statsrådet Norling, som besvarade frågan, framhöll att postförvaltningarna vid 1973 års nordiska postkonferens avsåg att behandla samtliga punkter i rekommendationen, varvid även frågan om transitavgifter i tidningsrörelsen skulle tas upp. Statsrådet konstaterade att man redan tillämpade inrikes postavgifter i den nordiska tidningstrafiken och att den särskilda frågan om transitavgifter inom kort skulle komma att behandlas av de nordiska postförvaltningarna.

E. Saker förberedda av ekonomiska utskottet

1. *Nordiska ministerrådets berättelse rörande det nordiska samarbetet*

Till ekonomiska utskottet hade hänvisats *berättelse rörande det nordiska samarbetet* överlämnad av Nordiska ministerrådet i de delar som ej hänvisats till annat utskott. Utskottet hade således att behandla vissa delar av Kapitel I: handlingsprogram för industri-, energi-, regional- och miljöpolitik samt kapitlen V: ekonomiskt samarbete, VIII: bistånd till utvecklingsländerna och IX: de nordiska ländernas förhandlingar och avtal med EG.

Utskottets intresse kom att huvudsakligen inriktas på handlingsprogrammet som framlagts i enlighet med en vid rådets 20:e session antagen rekommendation. Ekonomiska utskottet hade att behandla handlingsprogrammets avsnitt om industri- och energipolitik, medan socialpolitiska utskottet behandlade avsnitten om regionalpolitik och miljövard (se härövan under C). I sitt betänkande över berättelsens avsnitt om handlingsprogrammet föreslog utskottet att rådet ville anta följande yttrande:

Nordiska rådet förutsätter att Nordiska ministerrådet företar en fortlöpande revision av handlingsprogrammet och successivt tar upp nya arbetsuppgifter. Betydelsen av ett snabbt genomförande av de föreslagna utredningarna understrykes. Förhållandet till arbetslivets organisationer är ej omnämnt i berättelsen. Frågan om att etablera ett konsultativt organ bestående av representanter för arbetsgivare och arbetstagare bör utredas. Möjligheterna att effektivisera samarbetet mellan ministerrådet och ekonomiska utskottet genom att utskottet medverkar på ett tidigare stadium av beslutsprocessen bör värderas. Rådet stöder beslutet om upprättande av en fond för teknologi och industriell utveckling. Det förutsättes att ministerrådet framlägger förslag om tillförsel av kapital till fonden utöver det som fastställts i statuterna, i den utsträckning detta skulle bli nödvändigt. Rådet ansluter sig till beslutet om upprättande av Nordtest och finansieringen av detta organ.

Rådet stöder åtgärder syftande till ökad integration av de nordiska byggmarknaderna och förutsätter att detta sker i en form som är förenlig med samarbetet inom internationella organisationer. Det organ

som skall koordinera och genomföra en ökad integration av de nordiska byggmarknaderna bör utformas som en samarbetskommitté med representanter för alla berörda parter för att tillföra arbetet praktiska erfarenheter av de många skiftande problem som uppstår när byggföretag skall arbeta över gränserna. Prioriteringslistan över arbetsuppgifter bör kompletteras med följande problemområden för närmare undersökning: frågan om en samordning av kraven på arbetskraftens utbildning för olika arbetsuppgifter samt av rekrytering och utbildning till byggyrkena, frågan om en kartläggning och eliminering av kartellavtal över gränserna i Norden och andra konkurrensbegränsande åtgärder i syfte att garantera en effektiv och rationell produktion och distribution, samt frågan om samordnade krav vad gäller teknisk och finansiell kompetens för byggföretagen i Norden.

Den del av ovannämnda yttrande som berör *integrationen av de nordiska byggmarknaderna* var baserad på ett medlemsförslag, väckt av herrar Geijer och Johansson i Stockholm. Förslagsställarna hade dock till den sista i ovannämnda yttrande omnämnda frågan om samordnade krav vad gäller teknisk och finansiell kompetens för byggföretagen i Norden velat tillfoga: "syftande till auktorisering av seriösa företag, som är inställda på att arbeta enligt regler och bestämmelser i det land där arbetet utförs." Förslagsställarna hävdade att byggföretagen borde ställas inför samordnade krav vad gäller teknisk och finansiell kompetens. Samhället borde skydda sig självt, de anställda och de seriösa företagen från företag, som saknade teknisk och finansiell kompetens och som inte hade för avsikt att uppfylla arbetsmarknadsmässiga och andra krav, som gällde i det land där arbetet utfördes.

Det av utskottet föreslagna yttrandet godkändes av rådet, varvid även beslutades att här nämnda medlemsförslag ej skulle föranleda någon ytterligare åtgärd från rådets sida.

Vidare biföll rådet utskottets förslag att berättelsens kapitel om ekonomiskt samarbete, bistånd till utvecklingsländerna och de nordiska ländernas förhandlingar och avtal med EG skulle läggas till handlingarna.

2. *Samarbete rörande marknadsproblemen*

I ett medlemsförslag om *nordiskt samarbete rörande marknadsproblem*, väckt av bl. a. herr Antonsson till rådets 20:e session, hade hemställts att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att upptaga till behandling de problem för nordiskt samarbete som uppstår genom ländernas skilda former för anknytning till Europeiska gemenskaperna och att inrätta härför erforderliga samsamarbetsorgan under ministerrådet.

Förslagsställarna påpekade att det nordiska samarbetets ställning i framtiden var svåröverskådligt så länge samtliga nordiska länder ännu icke slutfört sina förhandlingar med EG och slutligt godkännande av

förhandlingsresultatet ej förelåg. En utredning som presidiet låtit utföra syntes utvisa att på en rad områden problem inom relativt kort tid skulle komma att föreligga som borde behandlas på ett gemensamt plan. Det syntes förslagsställarna angeläget att de nordiska regeringarna satte till resurser i sakligt och personellt hänseende att möta dessa problem. Vidtogs inte åtgärder i tid, förelåg risk att gemensamma nordiska intressen som berörts blev försummade. Förslagsställarna pekade på behovet för ministerrådet av ett permanent samarbetsmaskineri med bestämda arbetsuppgifter och utrustat med nödig personal.

Utskottet hade vid sin behandling av medlemsförslaget vid 20:e sessionen konstaterat att genom den organisatoriska förstärkning som var på väg att genomföras under Nordiska ministerrådet ett väsentligt önskemål i medlemsförslaget uppfylls.

Utskottet anförde nu beträffande de framtida förutsättningarna för den nordiska samhandeln att de ursprungsregler som tagits in i Sveriges avtal och Finlands paraferade avtalsförslag med EG kom att gälla även inom rest-EFTA, och därmed mellan Finland, Sverige, Island och Norge. Reglerna skulle emellertid under en övergångsperiod ha en icke önskad effekt på en väsentlig del av handeln mellan de nuvarande EFTA-länderna vid förlust av möjligheten till tullfritt tillträde. EG-kommissionen hade gjorts uppmärksam på dessa svårigheter.

Utskottet ansåg att utvecklingen inom EG borde följas noga på vissa områden. Härvid pekades särskilt på harmoniseringen av tekniska föreskrifter och icke-tariffära handelshinder, frågor som skulle komma att spela en större roll än tidigare till följd av tullavvecklingarna. Hinder av fiskal och rättslig art samt gemensamma regler för multinationella företag och miljövard var även de aktuella frågor som borde följas. EG:s konkurrensregler (restriktiva affärsmetoder, statliga stödåtgärder, dumping, etablering och offentliga arbeten) och harmoniseringen av tullagstiftningen var av stor betydelse för de nordiska länderna. Utskottet underströk betydelsen av att ministerrådet noga följde utvecklingen inom EG i syfte att motverka att de nordiska ländernas olika anslutningsformer till EG ledde till uppkomsten av nya hinder i den internordiska handeln.

Vidare pekade utskottet på de positiva erfarenheterna av det gemensamma nordiska uppträdandet under den s. k. Kennedyronden och rekommenderade att förutsättningarna för en gemensam hållning från de nordiska ländernas sida i de kommande GATT-förhandlingarna undersöktes.

På grundval av utskottets förslag antog rådet två rekommendationer. I den ena (nr 12) rekommenderades Nordiska ministerrådet att noga följa utvecklingen inom EG och i god tid behandla de problem som kan uppstå i det ekonomiska samarbetet mellan de nordiska länderna på grund av deras olika tillknytningsformer till EG. I den andra rekom-

mendationen (nr 13) rekommenderades Nordiska ministerrådet att undersöka förutsättningarna för en gemensam nordisk hållning under de kommande GATT-förhandlingarna. Rekommendationen nr 12 antogs med 50 röster mot 2.

3. *Energipolitiskt samarbete*

Vid sessionen förelåg tre medlemsförslag om energipolitiska frågor. I ett förslag om *nordiskt energipolitiskt samrådsorgan*, väckt av bl. a. herrar Adamsson och Nilsson i Tvärålund, hemställdes att Nordiska rådet måtte rekommendera Nordiska ministerrådet att upprätta ett nordiskt organ för samråd och koordinering inom energipolitiken. I ett annat medlemsförslag om *nordisk samverkan beträffande rörledning för olja och gas*, väckt av bl. a. herrar Krönmark och Sellgren, hemställdes, att Nordiska rådet vill rekommendera Nordiska ministerrådet att påbörja en gemensam planläggning för utbyggnaden av rörledningar för olja och gas inom det nordiska området. Frågan om rörledningar för olja och gas hade i de nordiska länderna aktualiserats på senare tid dels i förhållandet Finland-Sovjet dels i anledning av de norska olje- och gasfyndigheterna i Nordsjön. Då det var uppenbart att rörledningar i framtiden skulle bli en viktig transportform för gas- och oljeprodukter också i Norden, syntes en samfällid planering, där varje tillfälle till gemensamt begagnande av ledningar utnyttjas, kunna ge avsevärda besparingar. Därför borde enligt förslagsställarna frågan om tillförseln av olja och gas till det nordiska området och det därmed sammanhängande behovet av utbyggnad av rörledningar för olja och gas tas upp på nordiskt plan, innan man inom varje land bundit sig för en viss lösning på nationellt plan.

I ett tredje medlemsförslag om *nordisk energipolitisk överenskommelse*, väckt av bl. a. herr Antonsson, föreslogs att Nordiska rådet skulle rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda frågan om en nordisk överenskommelse om energipolitiskt samarbete och att framlägga förslaget till Nordiska rådets höstsamling 1973 eller huvudsamlingen i början av 1974. Förslagsställarna hänvisade till att Nordiska ministerrådet i det framlagda handlingsprogrammet för nordiskt samarbete tagit upp energisamarbetet och bl. a. beslutat att nationella utredningar rörande intresset för en gasledning från norska Vestlandet så långt det är praktiskt möjligt skulle bedrivas som ett nordiskt utredningsprojekt. Vidare hade ministerrådet beslutat upprätta en permanent ämbetsmannakommitté för industri- och energipolitiska frågor. För att skapa en ändamålsenlig ram för ett vidgat samarbete på energiområdet borde enligt förslagsställarnas mening möjligheten prövas att ingå en nordisk överenskommelse som ansluter till Helsingforsavtalets allmänna bestämmelser. De synpunkter som anförts i medlemsförslagen om ett nordiskt energipolitiskt samrådsorgan och om nordisk samverkan beträffande rörledningar för

olja och gas borde beaktas i samband med utarbetandet av ett energiavtal.

Utskottet behandlade de tre medlemsförslagen tillsammans. Utskottet gav sitt stöd åt ministerrådets beslut att upprätta ett permanent uskott för industri- och energipolitik. En väsentlig samarbetsuppgift var enligt utskottets uppfattning att behandla de frågor som väckts i medlemsförslaget om rörledningar för olja och gas.

En sammanknytning av naturgasledningarna i Öst- och Västeuropa över nordiskt område ansåg utskottet kunna vara en möjlighet från såväl energipolitisk som handelspolitisk synpunkt, även om det var svårt att bedöma vilka möjligheter som där kan finnas i framtiden. En betydelsefull uppgift för den av ministerrådet beslutade ämbetsmannakommittén var att tillgodose det stora behovet av samråd inom energipolitikens område, inklusive övervägandena om nordiska rörledningar. Utskottet bedömde ministerrådets förslag väl täcka intentionerna bakom medlemsförslagen om energipolitiskt samrådsorgan och samverkan beträffande rörledning för olja och gas och anslöt sig till tankegångarna i förslaget om energipolitisk överenskommelse.

På utskottets förslag beslöt rådet att icke företaga sig något i anledning av medlemsförslagen om nordiskt energipolitiskt samrådsorgan respektive samverkan beträffande rörledning för olja och gas. En rekommendation (nr 14) antogs till Nordiska ministerrådet att utreda frågan om en nordisk överenskommelse om energipolitiskt samarbete och att resultatet av utredningen läggs fram för Nordiska rådets huvudsamling 1974.

4. Övrigt

I ett medlemsförslag om *harmonisering av beskattningsreglerna för andelar i partrederier*, väckt av herr Holmberg, hade hemställts att Nordiska rådet ville rekommendera Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att harmonisera bestämmelserna om beskattning av andelar i partrederier efter mönster av de i Danmark och Sverige gällande reglerna. Utskottet ansåg att försök att harmonisera skattebestämmelser på ett begränsat fält knappast var ändamålsenliga, då all beskattning av näringslivet borde värderas i ett sammanhang. Harmonisering på skattemrådet hade visat sig mycket svår att genomföra, då den förutsatte en betydande koordinering av den ekonomiska politiken. På förslag av utskottet beslöt rådet att icke företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottet behandlade därjämte ett medlemsförslag om *en nordisk industrifond för Färöarna*. I förslaget hemställdes att rådet skulle rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige samt landsstyret på Färöarna att gemensamt ställa ett belopp på 100 miljoner danska kronor till förfogande för finansiering av den indust-

riella utbyggnaden på Färöarna. Utskottet fann särskilt mot bakgrund av de danska remissinstansernas redogörelse för det ekonomiska stöd, bl. a. i form av en industrifond, som lämnas till Färöarna från Danmark, att förslaget ej borde föranleda en rekommendation. På förslag av utskottet beslöt rådet att icke företa sig något i anledning av medlemsförslaget.

Utskottet hade också att behandla ett medlemsförslag om *laxfisket i Atlanten*, vari hemställdes att Nordiska ministerrådet — samtidigt som det förklarar att de nordiska länderna är beredda att dryfta varje åtgärd för fiskbeståndets bevarande — skall protestera hos regeringarna i USA och Storbritannien mot att dessa länder hotar andra länder med handelsrestriktioner om de icke följer den av USA och Storbritannien dikterade fiskeripolitiken. Utskottet hänvisade till att frågan om en begränsning av laxfisket i Atlanten behandlats inom den internationella kommissionen för fiske i nordvästra Atlanten (ICNAF), som rekommenderat nedtrappning av laxfisket i Atlanten så att detta upphör från den 1 januari 1976, ett beslut som biträtts av Danmark och Norge. På förslag av utskottet beslöt rådet att ej heller företa sig något med anledning av detta medlemsförslag.

Av meddelandet om rekommendation nr 14/1968 angående *skattevetenskapligt samarbete* framgick att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige godkänt det tidigare utarbetade förslaget till överenskommelse om upprättande av ett skattevetenskapligt forskningsråd och beslutat ställa medel till förfogande för forskningsrådets verksamhet. Rådet beslöt på utskottets förslag anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Av meddelandena om rekommendation nr 22/1970 angående *avskaffande av indirekta handelshinder* framgick att enighet förelåg mellan vederbörande ministerier att det ej fanns anledning att fortsätta arbetet med denna rekommendation, och att erfarenheterna av de undersökningar som vidtagits på byggnads- och maskinområdena icke gav anledning att rekommendera motsvarande undersökningar på andra sektorer. På föreslag av utskottet beslöt rådet anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Av meddelandet om rekommendation nr 25/1970 angående *stimulerande av privata investeringar i u-länderna* framgick, att myndigheterna kontinuerligt samrådde om möjligheterna för ökad samordning av u-hjälpsverksamheten, även det finansiella biståndet, och att det ej torde föreligga behov av någon särskild utredning om möjligheterna för närmare samarbete på det finansiella biståndsområdet. Rådet beslöt på utskottets förslag att anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

III. Generaldebatten

I generaldebatten, som fördes med utgångspunkt från Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet, rapporten om nordiskt samarbete under 1972 och presidiets rapport om dess verksamhet sedan 20:e sessionen, deltog vid årets session 47 talare.

Av svenska regeringsrepresentanter yttrade sig under debatten statsminister Palme samt statsråden Carlsson, Feldt och Lidbom. Av de valda medlemmarna gjordes inlägg från svensk sida av herrar Antonsson, Helén, Adamsson, Johansson i Jönköping, Mundebo, Hernelius, Johansson i Stockholm, Hermansson samt Sundman.

Generaldebatten liksom sessionen i övrigt överskuggades av den naturkatastrof som drabbat Islands folk genom vulkanutbrottet på Heimaey. Många talare berörde katastrofen och dess följder och uttryckte medkänsla och vilja att bistå genom nordiska hjälpinsatser. Rådet beslöt också på förslag av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges statsministrar och rådets presidium rekommendera berörda nationella myndigheter att tills vidare ställa ett belopp om 100 miljoner danska kronor till förfogande för Island. Av detta belopp skall Sverige bidra med 40 miljoner danska kronor.

Huvudfrågorna under generaldebatten var det nordiska samarbetets framtid med anledning av ländernas olika anslutningsformer till de Europeiska gemenskaperna (EG) och det av ministerrådet på parlamentariskt initiativ framlagda handlingsprogrammet inom industri- och energipolitik, regionalpolitik och miljöpolitik (se vidare ovan under C 1 och E 1). Vidare diskuterades den förstärkning av samarbetet som är att förvänta genom den administrativa uppbyggnad på ministerrådets sida som nu sker genom en fast etablering av det vid föregående session beslutade provisoriska ministerrådssekretariatet i Oslo.

Inläggen rörande det nordiska samarbetets ställning och utvecklingsmöjligheter i den för länderna rådande aktuella marknadssituationen med Danmark som medlem i EG präglades i flertalet fall av en vilja och tilltro att vidareföra det nordiska samarbetet. Några talare uttalade dock tvivel till en utveckling av samarbetet och menade att det nordiska samarbetet kommer att minska i betydelse genom Danmarks medlemskap i EG.

Statsminister Palme utgick i sitt anförande från det intresse för avspänningspolitik i olika former som förmärkts under det senaste året — bl. a. avtalet om begränsning av strategiska vapen och förberedelserna för den europeiska säkerhetskonferensen i Helsingfors — och menade att avspänningen är till fördel för det nordiska samarbetet. Statsministern uttryckte glädje över det framgångsrika arbetet med handlingsprogrammet, vilket skulle uppfattas som en utgångspunkt för ett utvidgat samarbete på områden som tillhör de mest betydelsefulla i de nordiska

ländernas politik. Statsministern underströk att det viktigaste nu återstår, nämligen att verkställa programmet. Statsministern uppehöll sig vid miljöproblemen och kom därvid särskilt att beröra arbetslivets miljöproblem och de initiativ Nordens fackliga samorganisation tagit på detta område.

Även kvinnans ställning i samhället berördes av statsministern som konstaterade en framträdande brist på jämställdhet mellan män och kvinnor i alla de nordiska länderna.

Statsrådet Feldt utgick i sitt anförande från ländernas olika marknadslösningar och framhöll att de nordiska samarbetsresultat, som redan uppnåtts, i allt väsentligt kommer att bestå. Härvid pekades på tullfriheten mellan de nordiska länderna såsom grundläggande för det ekonomiska samarbetet mellan länderna och deras näringsliv. Statsrådet fann det orealistiskt att inte erkänna att det nordiska samarbetet kommer att utsättas för påfrestningar på grund av det utbyggda EG-samarbetet. Detta bör dock sporra till att utnyttja alla möjligheter att stärka det nordiska samarbetet.

Även statsrådet Feldt framhöll betydelsen av att handlingsprogrammet snarast möjligt leder till konkreta resultat och pekade härvid bl. a. på den förstärkning av resurserna som beslutet om inrättandet av ett permanent ministerrådssekretariat innebär. Statsrådet ansåg att ett rådgivande organ av samma typ som det som verkar inom EFTA skulle inrättas i syfte att nå direkta kontakter mellan olika intressegrupper i de nordiska länderna och ministerrådet.

Statsrådet Carlsson berörde de finska barnens undervisning i Sverige och förklarade sig beredd att diskutera åtgärder för att komma tillrätta med härmed sammanhängande problem.

Statsrådet Lidbom uppehöll sig vid det nordiska lagstiftningssamarbetet och framhöll att om det nordiska lagstiftningssamarbetet skall kunna fortsätta är det av alldeles avgörande betydelse att det inte uppställs krav på rättslikhet, som i verkligheten blir krav på att det bestående skall konserveras. Nordisk rättsenhet i den ambitiösa meningen av enhetliga lagar är inte längre ett realistiskt mål att sträva mot, menade statsrådet.

Herr Antonsson, som inledde generaldebatten, uttalade sin medkänsla med det isländska folket i anledning av naturkatastrofen på Heymaey. Herr Antonsson framhöll vidare att det är nödvändigt att islänningarna bereds bättre möjligheter att utöva sin viktigaste näringsgren, nämligen fisket. Han trodde inte det var möjligt att lösa detta problem utan en utvidgning av fiskerigränsen. När det gällde marknadsfrågorna ansåg herr Antonsson inte att utvecklingen i EG för närvarande reser några oöverstigliga hinder för ett förstärkt nordiskt samarbete. Handlingsprogrammet hälsade han med tillfredsställelse, men underströk att det skall ses

som ett minimiprogram, som fortlöpande skall vidareutvecklas. Herr Antonsson betonade nödvändigheten av att parlamentarikerna har lika goda organisatoriska resurser som regeringssidan.

Herr Helén förklarade i anslutning till marknadsfrågorna att han trodde att Danmarks medlemskap i EG skulle bli till fördel för Norden. Han underströk också nödvändigheten av att de konkreta förslag som framlagts i handlingsprogrammet snarast skulle förverkligas. Vidare framförde herr Helén i sitt anförande att det finns ett betydande praktiskt behov av en fortlöpande opartisk sammanställning av fakta och analyser av fakta när det gäller internationella konflikter och att de nordiska länderna skulle kunna göra en insats i detta sammanhang. Herr Helén förklarade att han därför avsåg att i rådet väcka ett medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för freds- och konfliktforskning.

Herr Hermansson ansåg det självklart att Danmarks inträde i EG begränsade möjligheterna för utvecklingen av det nordiska samarbetet. Herr Hermansson uttalade också kritik mot regeringarna för deras underlåtenhet att vidta åtgärder i anledning av rådets rekommendationer.

Herr Johansson i Stockholm berörde också handlingsprogrammet och hälsade med tillfredsställelse förslaget om en integration av de nordiska byggmarknaderna.

Herr Adamsson anförde beträffande det nordiska lagstiftningssamarbetet, varvid han även berörde äktenskapslagstiftningen, att förhållanden i ett land ej får hindra eller försena framsteg och social utveckling i ett eller flera av de andra nordiska länderna. Detta skulle leda till att ett land med långsam samhällsutveckling skulle bestämma tidpunkt för och innehåll i de reformer som skulle göras i övriga länder.

Herr Hernelius berörde också det nordiska lagstiftningssamarbetet och dess framtid på längre sikt, vilken måste säkras för att inte hittills vunna resultat skall obotligt skadas. Herr Hernelius berörde även de rationaliseringsåtgärder beträffande rådets arbete som vidtagits sedan närmaste föregående år.

Herr Mundebo uppehöll sig vid det nordiska kulturavtalet och berörde därvid tre för kultursamarbetet väsentliga frågor, nämligen dess folkliga förankring, dess ekonomiska resurser och samarbetet mellan organ och institutioner på forskningens, utbildningens och kulturpolitikens områden.

Även herr Sundman talade om det nordiska kultursamarbetet och de förväntningar som kan knytas till samarbetets utveckling på grund av den förstärkta organisation som erhållits på regeringssidan. Kulturbudgeten ansåg han borde höjas. Herr Sundman berörde även TV-samarbetet och de finskspråkiga barnens undervisning i Sverige.

Herr Johansson i Jönköping underströk behovet av stimulans till ett brett och folkligt förankrat nordiskt kultursamarbete och efterlyste en

demokratisering av kulturlivet i den meningen att alla får en möjlighet att påverka och aktivt delta i dess utformning.

IV. Litteraturpriset

Vid en ceremoni den 18 februari 1973 i Rådhuset utdelades Nordiska rådets litteraturpris för år 1973 till den finländske författaren Veijo Meri.

Nordiska rådets rekommendationer och yttranden antagna vid 21:a sessionens första samling

Rekommendationer

Koordinerande

Nr 1. Försörjarbegreppets utformning

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar

Norge

1. att företaga en genomgång av ländernas rättsregler i syfte att avlägsna sådana bestämmelser som leder till olika behandling av män och kvinnor i försörjarhänseende,

2. att eftersträva ett likartat innehåll i försörjarbegreppet och så vitt möjligt ensartad praxis av detta jämte likartad syn på män och kvinnor i försörjarrollen och därvid knyta försörjningsskyldigheten till barnen, och

3. att utforma socialförsäkringssystemen i de nordiska länderna så att den som i sitt hem har vård och tillsyn av små barn, sjukliga åldringar, andra sjuka eller handikappade kommer att omfattas av systemen.

Nr 2. Auktorisation av optiker

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark och Norge att genomföra en auktorisationsordning för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 19).

Danmark

Nr 3. Nordisk arbetsmarknad för optiker

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att införa en nordisk arbetsmarknad för optiker i enlighet med det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie (NU 1970: 19).

Danmark

Nr 4. Ambulanstjänsten på Nordkalotten

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att på grundval av de i Nordisk udredningsserie (NU 1971: 11) framlagda förslagen få till stånd en nordisk samverkan beträffande ambulanstjänsten inom Nordkalotten.

Sverige

Nr 5. Fortbildning av lärare vid socialhögskolor

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att på grundval av det förslag som framlagts i Nordisk udredningsserie 1971: 12 igångsätta en tvåårig försöksverksamhet med fortbildning av lärare vid socialhögskolor och motsvarande läroanstalter i Norden.

*Nordiska
ministerrådet*

Nr 6. Kliniskt-kemiskt sjukhuslaboratoriesamarbete

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att ställa medel till förfogande till ett nordiskt sekretariat för samordning av kvalitetskontroll och normalvärdesinsamling vid de kliniskt-kemiska sjukhuslaboratorierna i de nordiska länderna. *Danmark*

Nr 7. Överflyttning av sjukhjälpförsäkring

Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att medverka till att problemen med grängångares rätt till sjukhjälpförsäkring utredes med sikte på en snar lösning i förbindelse med den förestående revisionen av den nordiska överenskommelsen om överflyttning av sjukhjälpförsäkrade samt om sjukhjälp under tillfällig vistelse. *Norge*

Nr 8. Forskning på handikappvårdens område

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att planera en utvidgad forskning på handikappvårdens område genom att upprätta ett nordiskt samarbetsorgan med uppgift att kartlägga och samordna forskningsuppgifter på handikappvårdens område, värdera resultaten samt verka rådgivande vid utformningen av konkreta hjälpinsatser. *Nordiska ministerrådet*

Nr 9. Permanent samarbete om njurtransplantationer

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vidtaga erforderliga åtgärder för att skapa förutsättningar för ett permanent nordiskt samarbete på njurtransplantationsområdet. *Danmark*

Nr 10. Samordnad utlänningslagstiftning och utlänningspolitik

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige at gennemføre en fremmedlovgivning i hovedsagelig overensstemmelse med de forslag, som indeholdes i betænkningen om nordisk udlændingspolitik og fremmedlovgivning (NU 1970: 16) samt nøje undersøge mulighederne for en yderligere samordning af udlændingspolitikken. *Sverige*

Nr 11. Patentsamarbete

Nordisk Råd henstiller til regeringerne under arbejdet med de europæiske patentkonventioner og realiseringen af PCT-planen at fortsætte samarbejdet og opretholde den gensidige orientering om udviklingen på patentområdet for i videst muligt omfang at bevare den ensartede nordiske patentlovgivning. *Sverige*

Nr 12. Samarbete rörande marknadsproblem

Nordisk Råd rekommenderer Nordisk Ministerråd å nøye følge utviklingen innen De europeiske fellesskap og i god tid behandle de *Nordiska ministerrådet*

problemer som kan oppstå for det økonomiske samarbeid mellom de nordiske land på grunn av deres ulike tilknytningsformer til EF.

Nr 13. Samarbete rörande GATT-förhandlingar

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å undersøke forutsetningene for en felles nordisk holdning under de kommende GATT-forhandlinger.

*Nordiska
ministerrådet*

Nr 14. Utredning om energipolitisk överenskommelse

Nordisk Råd rekommanderer Nordisk Ministerråd å utrede spørsmålet om en nordisk overenskomst om energipolitisk samarbeid og at resultatet av utredningen legges frem for Nordisk Råds hovedsamling i 1974.

Norge

Nr 15. Ökat nordiskt TV-samarbete

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att skyndsamt

*Nordiska
ministerrådet*

1. vidtaga åtgärder för att öka sebarheten av grannländernas TV-program i de nordiska länderna,

2. vidtaga åtgärder för att öka omfattningen av samnordisk distribution och produktion av TV-program och överväga möjligheterna att inrätta en särskild nordisk TV-institution för detta ändamål,

3. utreda de tekniska, ekonomiska och juridiska aspekterna på utbyggnad av kabel-TV-verksamhet i Norden,

4. vidtaga åtgärder för att åstadkomma en överenskommelse mellan berörda parter när det gäller upphovsmännens ersättningsanspråk vid återutsändning av TV-program i annat nordiskt land, samt utreda de ansvarsrättsliga och andra juridiska problem som kan uppstå, i syfte att nå fram till en snabb lösning,

5. vidtaga åtgärder för att öka möjligheterna att ta in ljudradioprogram från de nordiska grannländerna,

6. i samverkan med Nordiska rådet överväga en komplettering av det nordiska kulturavtalet med särskilda stadganden om samarbete på televisionens och ljudradions område.

Nr 16. Samarbete på ikonografins område

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att utreda möjligheterna att utveckla det nordiska samarbeidet på ikonografins område.

*Nordiska
ministerrådet*

Nr 17. Samplanerad utbyggnad av universitet och högskolor

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att vedtaket om utbyggnaden av det nordiska kultursamarbeidet ge høy prioritet åt åtgärder for å åstadkomma en gemensam planering av universitets- og

*Nordiska
ministerrådet*

högskoleutbyggnaden i hela Norden i syfte att genomföra ökad integration på den högre utbildningens område. Härvid bör särskild vikt läggas vid samplanering på regional bas, t. ex. på Nordkalotten.

Nr 18. Högre skoglig utbildning

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda möjligheterna till ökad integration och samverkan vad gäller högre skoglig utbildning och forskning.

Finland

Nr 19. Högre lantbruksundervisning och forskning

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Danmark, Island, Norge och Sverige att utreda möjligheterna för ett fastare nordiskt samarbete inom den högre lantbruksutbildningen och forskningen, i syfte att finna praktiska former för ett bättre utnyttjande av de samlade resurserna.

Sverige

Nr 20. Stöd till den färöiska litteraturen

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att i den nordiska kulturbudgeten upptaga ett belopp som stöd i olika former till färöisk litteratur.

*Nordiska
ministerrådet*

Nr 21. Centrum för konstförmedling

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet att upprätta ett nordiskt organisationscentrum för konstförmedling.

*Nordiska
ministerrådet*

Nr 22. Likartad äktenskapslagstiftning

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at stræbe efter en udbygning af den ensartede nordiske ægteskabslovgivning og at undersøge alle muligheder for at finde en fælles tilfredsstillende løsning.

Danmark

Nr 23. Ökad turism i Norden och stöd till NTTK

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at styrke det nordiske turistsamarbejde ved at støtte oprettelsen af et permanent sekretariat for Nordisk Turisttrafik Komité (NTTK), med det formål at øge turismen i Norden.

Finland

Nr 24. Förarskydd vid trafikförsäkring

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en undersøgelse af det hensigtsmæssige i, og af muligheden for at gennemføre en udvidelse af forsikringer for motor-køretøjer til også at dække ejer/fører ved skadestilfælde i andet nordisk land.

Norge

Nr 25. Trafikregler för handikappfordon

Nordisk Råd henstiller til Nordisk Ministerråd at gennemføre ensartede færdselsregler for el-drevne invalidekøretøjer med speciel hensyn tagen til trafiksikkerheden.

*Sverige**Nr 26. Likartade bestämmelser om terränggående motorfordon*

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest gennem ensartede bestemmelser at begrænse anvendelsen af terränggående motorkøretøjer.

*Finland**Nr 27. Utredning om mellanriksväg Skjomen—Stora Sjöfallet*

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at foretage en udredning om spørgsmålet om en vej mellem Skjomen og Stora Sjöfallet (Fjellbu—Suorva).

*Norge**Nr 28. Flygtrafiken mellan de nordliga delarna av Finland, Norge och Sverige*

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Norge og Sverige snarest at vedtage foranstaltninger for en hurtig etablering af tværgående flyforbindelser i landenes nordlige områder.

*Finland***Yttranden över Nordiska ministerrådets berättelse om det nordiska samarbetet***Nr 1.*

Nordiska rådet tillstyrker avsnittet i det nordiska handlingsprogrammet om regionalpolitiskt samarbete. De forsknings- och utvecklingsprojekt, som planeras inom ramen för NordREFO:s och Nordplans verksamhet synes ge värdefulla kunskaper, som kan ligga till grund för kommande regionalpolitisk samverkan. Nordiska rådet önskar vidare följa arbetet inom det utskott, underställt nordiska ämbetsmannakommittén för regionalpolitik, som ministerrådet avser att tillsätta, genom att berättelse avges till rådet.

Rådet tillstyrker också ministerrådets beslut avseende handlingsprogrammets miljöavsnitt att ingå en nordisk miljöskyddsöversynskommelse, vidta samarbetsåtgärder om den yttre miljön samt upprätta ett nordiskt organ för arbetsmiljöfrågor. Tillvägagångssättet vid harmoniseringen av nordiska miljöavsnitt bör emellertid preciseras. Avtal bör ingås med övriga strandstater om vidtagande av åtgärder för bekämpning av föroreningen i Östersjön. Nordiska kontaktorganet för miljöavsnitt bör ges förstärkta sekretariatsresurser. Slutligen konstaterar Nordiska rådet, att arbetsmiljöfrågorna kommit att inta en alltmer blygsam plats i det nordiska handlingsprogrammet. De frågor som sammanhänger med arbetsmiljöns problem bör ges hög prioritet i mi-

nisterrådets arbete i fortsättningen. De av utkastet till nordisk miljöskyddskonvention föranledda förändringarna i Helsingforsavtalet bör ske efter förslag i särskild ordning från de nordiska regeringarna. (*Socialpolitiska utskottet*)

Nr 2.

Nordisk Råd henstiller til Det nordiske Ministerråd, at der i ministerrådets permanente sekretariat indrettes en særlig afdeling for lovgivningssamarbejdet. (*Juridiska utskottet*)

Nr 3.

Nordisk Råd forutsetter at Nordisk Ministerråd foretar en fortløpende revisjon av Handlingsprogrammet og tar opp nye oppgaver etterhvert. Betydningen av en hurtig gjennomføring av de foreslåtte utredninger understrekes.

Forholdet til arbeidslivets organisasjoner er ikke nevnt i beretningen. Spørsmålet om å etablere et konsultativt organ bestående av representanter for arbeidsgivere og fagforeninger bør utredes.

Mulighetene for å effektivisere samarbeidet mellom Ministerrådet og Økonomisk utvalg ved at utvalget trekkes inn på et tidligere stadium av beslutningsprosessen bør vurderes.

Nordisk Råd støtter beslutningen om opprettelsen av Fondet for teknologi og industriell utvikling. Det forutsettes at Ministerrådet fremmer forslag om tilførsel av kapital til fondet utover det som er fastsatt i statuttene, i den utstrekning det måtte bli nødvendig.

Nordisk Råd er enig i beslutningen om opprettelse av Nordtest og dette organs finansiering.

Rådet støtter tiltak med sikte på økt integrasjon av de nordiske byggemarkeder og forutsetter at det skjer i samsvar med samarbeidet i internasjonale organisasjoner.

Det organ som skal koordinere og gjennomføre en slik øket integrasjon bør utformes som en samarbeidskomité med representanter for alle berørte parter for å tilføre arbeidet praktiske erfaringer vedrørende de forskjellige problemer, som oppstår når byggeforetak skal arbeide over grensene.

Prioriteringslisten over arbeidsoppgaver bør suppleres med følgende problemområder for nærmere undersøkelser:

- spørsmålet om en samordning av kravene til arbeidskraftens utdanning for ulike arbeidsoppgaver, samt rekruttering og utdanning til byggeyrket,
- spørsmålet om en karlegging og eliminering av kartellavtaler over grensene i Norden og andre konkurransebegrensende tiltak med sikte på å garantere en effektiv og rasjonell produksjon og distribusjon, og

— spørsmålet om en samordning av krav til teknisk og finansiell kompetanse vedrørende byggeforetak i Norden.

Når det gjelder spørsmålet om en nordisk overenskomst vedrørende energipolitisk samarbeid, vises det til medlemsforslag A 382/e og dets behandling i plenum. (*Økonomiska utskottet*)

Nr 4.

Nordiska rådet uttalar sig till förmån för en betydande ökning av de medel som årligen disponeras av Nordiska kulturfonden för utdelning. (*Kulturutskottet*)

Nr 5.

Nordiska rådet tillstyrker det av Nordiska ministerrådet presenterade verksamhetsprogrammet på transportområdet, d. v. s. att ministerrådet prioriterar två projekt, nämligen beräkning av trafikvolymens och axeltryckens inverkan på vägkroppen samt inventering och utvärdering av tänkbara framtida kollektivtrafiksystem för olika nordiska tätortstyper, och som mer långsiktiga projektprogram tar upp riktlinjer för regional planering av flygplatser, perspektivskiss avseende flygets teknisk-ekonomiska utveckling, inventering av åtgärder för att underlätta genomströmning av passagerare och gods i terminal- och anslutningsled, studium av efterfrågans priskänslighet vid persontransporter på järnväg, undersökning av förutsättningarna och utvecklingsmöjligheterna för kombinerade transporter, inventering och utvärdering av transportsystem inom skogsindustrin, samordning av utvecklingsarbetet inom transportstatistikområdet samt utredning av gemensam nordisk dokumentations- och informationstjänst på transportforskningsområdet. Rådet tillstyrker även de projekt på transportområdet, som upptagits i det regionalpolitiska avsnittet i det av ministerrådet presenterade handlingsprogrammet, d. v. s. utbyggnad av nordiska mellanriksvägar, särskilt på Nordkalotten, utbyggnad av flygförbindelserna i utvecklingsområdena samt initiativ till ändringar av tariffsystemet på transportområdet och förutsätter att ministerrådet skall återkomma med konkreta förslag angående genomförandet av dessa arbetsuppgifter.

Trafikutskottet har vidare fäst uppmärksamheten på en inom utskottet uppgjord förteckning över samarbetsuppgifter som avser en utredning av de faktiska samhällsekonomiska kostnaderna för olika trafikmedel, trafiksäkerheten, turismen, Öresundsfrågan, mellanriksvägar, det internordiska flygnätet, fritidsfordon, resebyrålagstiftning, telekommunikationer och transportstatistik. De tre förstnämnda frågorna kommer att bli föremål för utskottets uppmärksamhet under en längre tid, medan övriga punkter betecknar områden där utskottet anser att initiativ bör tas inom en nära framtid.

Trafikutskottet fortsätter sin behandling av dessa samarbetsfrågor

med tanke på att de, och eventuellt ytterligare samarbetsuppgifter, bör komma att ingå i verksamhetsprogrammet.

När den nordiska transportöverenskommelsen trätt i kraft gäller enligt artikel 11 att berört organ inom Nordiska rådet skall beredas tillfälle till överläggningar innan ministerrådet fastställer sitt verksamhetsprogram. Nordiska rådets presidium har utpekat trafikutskottet som detta organ. Utskottet och trafikministrarna har enats om att ämbetsmannakommitténs förslag till verksamhetsprogram behandlas vid överläggningar mellan utskottet och trafikministrarna. (*Trafikutskottet*)

